

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI**  
**PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Historie vzdělávání porodních asistentek**

2017

Anna Holinková

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI**

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**Ústav pedagogiky a sociálních studií**

**Diplomová práce**

Bc. Anna Holinková

**HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ PORODNÍCH ASISTENTEK**

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.

## **Prohlášení**

Místopřísežně prohlašuji, že diplomová práce na téma „ Historie vzdělávání porodních asistentek“ je mým vlastním autorským dílem, vypracovala jsem ji samostatně, pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce, za použití bibliografických, elektronických a archivních zdrojů, jejichž přehled uvádím v seznamu použité literatury dle ISO 690 z roku 2011.

V Olomouci dne: 17. 4. 2017

Podpis: \_\_\_\_\_

## **Poděkování**

Děkuji paní Doc. PaedDr. Marcele Musilové Ph.D., za odborné vedení, velmi cenné rady, vstřícnost a ochotu při zpracování historického tématu mojí diplomové práce.

# ANOTACE

## Diplomová práce

**Název práce v českém jazyce:** Historie vzdělávání porodních asistentek

**Název práce v anglickém jazyce:** The history of the education of midwives

**Datum zadání:** 2016-01-28

**Datum odevzdání:** 2017-04-17

**Vysoká škola, fakulta:** Univerzita Palackého v Olomouci,

Pedagogická fakulta

**Autor práce:** Bc. Anna Holinková

**Vedoucí práce:** Doc. PaedDr. Marcela Musilová Ph.D.

**Oponent práce:**

**Klíčová slova v českém jazyce:** historie, porodní asistentka, významné osobnosti, porodnictví, vzdělávání, kompetence, profesní organizace, sociální postavení

**Klíčová slova v anglickém jazyce:** history, midwife, important figures, obstetrics, education, competency, professional organizations, social status

### Abstrakt v ČJ:

Diplomová práce se zabývá celkovým pojetím historie vzdělávání porodních asistentek. Předkládá přehled historických dat a významných osobností, které se podílely na vývoji vzdělávání porodních asistentek, oboru porodnictví a péče o těhotnou ženu.

### Abstract in English:

The thesis deals with the overall concept of the history of education Midwives. It present overview of historical data and important personalites who contributed to the development of training of midwives, midvifery and care for pregnant women.

Rozsah stran: 84

# Obsah

ÚVOD.....	7
1 Historie vzniku profese porodní asistentka .....	9
1.1 Vývoj profese porodní asistentka ve Starověku .....	12
1.2 Vývoj profese porodní asistentka ve Středověku .....	16
1.3 Pověry v porodnictví.....	21
2 Nejdůležitější osobnosti žen, které se podíleli na rozvoji a výuce porodních asistentek v 15. – 18. století .....	25
3 Nejvýznamnější osobnosti mužů, kteří se podíleli na rozvoji a výuce porodních asistentek v 15. – 18. století.....	28
4 Vývoj vzdělání porodních asistentek v Evropě od 15. -20. století.....	31
4.1 Výuka porodních asistentek v Evropě od 15. - 18. století .....	32
4.2 Vzdělávání porodních asistentek v Evropě v 19. - 20. století.....	34
4.3 Autoři románů o porodních asistentkách a porodnictví z období.....	36
15. -20. století .....	36
5 Vývoj vzdělávání porodních asistentek v Čechách v 15. - 18. století.....	39
5.1 První učebnice pro porodní asistentky .....	40
5.2 Zajímavosti ze starých porodnických učebnic, archiválií.....	42
6 Vývoj vzdělávání a profese porodní asistentka v Čechách .....	44
v 18. -19. století.....	44
7 Vývoj vzdělávání porodních asistentek v Čechách v období od 19. do 20. století .....	46
8 Vzdělávání porodních asistentek v 21. století v ČR.....	49

9	Legislativa pro obor Porodní asistence v ČR .....	51
10	Profesní organizace a odborná vydavatelská činnost v ČR.....	54
11	System celoživotního vzdělávání porodních asistentek v ČR.....	56
12	Vzdělávání porodních asistentek ve vybraných evropských zemích 21. století.....	59
	ZÁVĚR.....	63
	Seznam použité literatury: .....	65
	Seznam příloh: .....	70

# ÚVOD

Mám velmi ráda historii a vždy mě zajímalo listovat a číst si ve starých knihách a herbářích. Tyto knihy měly anatomický a medicínský podtext a do jisté míry mě ovlivnily i při výběru mojí profese. Volba tématu diplomové práce byla pro mě jednoznačná, kombinace historie, vzdělávání a porodní asistence. Vykonávám profesi porodní asistentky víc než dvacet let a zabývat se historií oboru bylo pro mě velmi přínosné a zajímavé.

Základní metodou při tvorbě diplomové práce byla metoda badatelská. Vyhledávala jsem informace ve starých knihách o porodnictví, archivech, ročenkách, v časopisech, školách i muzeích. Na základě systematického studia jsem získané poznatky, v souladu s cílem práce, uspořádala chronologicky s důrazem na 15. - 18. století a předkládám zajímavý historický exkurz vývoje profese porodní asistentka.

Rozšířit si hranice poznatků o historii porodní asistence, která sahá hluboko do starověku, bylo velmi zajímavé. Z dochovaných historických záznamů a spisů je patrné, že odkaz porodnictví tohoto období se týkal především starověkého antického Řecka, jehož hlavním představitelem v oblasti medicíny a porodnictví byl Hippokrates. Porodní asistentky ve starověkém Řecku byly nazývány omphalotomon a na základě spisů vydaných Hippokratem znaly už tehdy základy anatomie, obraty plodu, příčiny neplodnosti a jiné porodnicko – gynekologické komplikace.

Dalším historickým obdobím byl středověk. Medicína a její vývoj se v tomto období opírala o základy náboženství a křesťanství. Nevycházel z podstaty vědění, ale z víry. Víra byla slepě demonstrována jako léčitelská, všemocná a spásná. V tomto období nastává jistý úpadek předchozího rozvoje oboru porodnictví. Lékaři se vzdělávali na univerzitách, ale bylo jim stále vštěpováno, že porodnictví je jejich stavu nehodné a zůstávalo stále pod vlivem mnoha mýtů a předsudků.

Nejdůležitější část diplomové práce je věnována období 15. – 18. století. Bylo to období, ve kterém byly postupně položeny opravdové základy vzdělávání porodních asistentek, zejména pak na počátku 19. století, a to zcela na vědecké úrovni. Do té doby se dá říci, že vzdělávání porodních asistentek bylo pouze předáváním zkušeností. V období 15. -18. století vznikla



nejzajímavější díla, učebnice, anatomické atlasy za účelem studia porodní asistence a gynekologie.

V pozdějších obdobích byla tato díla už jen rozšiřována a obohacována o nové poznatky na základě vědeckých výzkumů. Také nejznámější osobnosti, které se podílely na rozvoji a základech vzdělávání porodní asistence, můžeme datovat do tohoto období. Patří sem významné porodní báby, jako například Louise Bourgeois Boursierová, Anna Hutchinsonová, Justine Dittrich Siegemundinová, nebo Margueritte duTertre. Jejich konání bylo velmi průkopnické a ojedinělé. Z učebnic, materiálů a spisů, které tyto ženy vypracovaly, se budoucí porodní asistentky připravovaly svoje povolání ještě dalších téměř 200 let.

Další vývoj vzdělávání porodních asistentek v 19. - 20. století se opíral hlavně o poznatky z předešlého vývoje a v předložené práci je zmiňován jen okrajově.

Cílem diplomové práce je vytvořit ucelený přehled historického vývoje vzdělávání porodních asistentek s důrazem na hlavní rozvoj v období 15. - 18. století.

V souladu s cílem předkládám množství vzdělávacích postupů, technik, zařízení a škol pro porodní asistentky napříč staletími i světadíly. Poukazuji na klíčové vývojové momenty a hlavní osobnosti oboru. Součástí diplomové práce je i nástin vzdělávání porodních asistentek v současnosti, který je podložen platnými legislativními předpisy a zákony. V textu diplomové práce odkazuji na přílohy, které se týkají vzdělávání porodních asistentek a poskytují velmi cenný historický archivní materiál.

Současné porodnictví, díky tradici a dobře vytvořenému vzdělávacímu systému porodních asistentek, ve spolupráci se všemi zainteresovanými obory, jako je neonatologie a anesteziologie, spěje k návratu k jeho přirozenosti a modernímu porodnictví bez mýtů a předsudků.

# 1 Historie vzniku profese porodní asistentka

*„Parce, prior, gravidit, facilis Lucina, puellis:*

*Maturumqueuteromolliterauferonus.*

*Ovidius, Fast. 2. 449-450“*

Výše uvedený citát z Ovidiovy básně uvádí knihu o Porodnictví, kterou napsal Dr. Klaus, profesor Karlovy Univerzity (1961, s. 15).

Okamžik narození je bezpochyby nejosudovější událostí člověka. Právě v této „těžké hodině“, která se pro ženu může stát prožitkem nesmírného štěstí, nebo také hrozbou smrti, byla žena v rukách pomocnic. Byly zkušené, svědomité, ale v dřívějších dobách často nezkušené, nevzdělané a náhodně přizvané. Dle nejstarších zpráv to byly ženy, které již samy rodily a s porodem měly osobní zážitky. Jen málokdy byl k porodu volán lékař. Jeho přítomnost byla považována za nedůstojnou jeho stavu. Roku 1521 byl v Hamburku odsouzen a upálen lékař Viett za to, že byl u porodu a to ještě v ženském převleku (Wondrák, 1993, s. 105).

S tímto historický faktem se shoduje i Čech a kol., a dále k problematice této profese uvádí, že lékaři byli přivoláni pouze tehdy, když nastaly komplikace. Většinou se jednalo se o bradýře, ranhojiče čili felčary a lazebníky. Tito potom při minimálních znalostech celý problém drasticky dokončili (Čech, 2006, s. 17).

Vzdělávání žen, jež se připravovaly na profesi porodní báby, bylo vždy ovlivňováno rozvojem medicíny, náboženstvím, politikou, ale také ekonomickými vlivy, kulturou společnosti a poznatky z oblasti pedagogiky. Znat historii oboru a souvislosti, je výhodné z mnoha důvodů. Může nás obohatit informacemi o minulých generacích a událostech. Znalost dějin oborunám přináší mnohá poučení, dovolí nám, abychom aplikovaly některé historické zkušenosti na současnou situaci a vyvarovaly se chyb. Název profese byl odvozen od slova „babití“ – roditi, postupem času se ustálil na termínu *porodní báby*, a to bez ohledu na jejich věk. Porodní báby znaly průběhporodu a vnímaly proces jako celek.

Tehdejší studia medicíny se prakticky porodnictvím nezabývala. Porodní asistentky /porodní báby/, se v krátkém časovém úseku roku 1348 teoreticky vzdělávaly na Karlově Univerzitě

v Praze. Po té, téměř až do tereziánských reforem, byly porodní báby neškolené. Obrat nastal koncem 18. století, kdy se porodní báby povinně vzdělávaly na lékařských fakultách.

Přesto ale působilo, a to především na venkově, hodně porodních bab, bez jakéhokoliv vzdělání. Porodní bába byla často tázána o radu i v jiných záležitostech, než porodní pomoci, což mělo velký význam vzhledem ke zdravotním poměrům obyvatelstva. Historie věnuje velkou pozornost válkám, králům, vítězům bitev a vojevůdcům. Ale každodenní boje, které zažívají na celém světě rodící ženy, publicitě neprávem unikají, přesto že se jedná o vůbec nejdůležitější proces – udržování lidského rodu (Vránová, 2007, s. 8).

Pojmenování profese porodní asistentky, může být ve vztahu s různým časovým obdobím, nebo jazykem velmi zajímavé.

Vránová (2007, s. 9) uvádí příklady pojmenování této profese. Anglický název pro porodní asistentky je **midwife** a pochází z anglosaských slov **s ženami**, to znamená něco jako asistence při porodu. Francouzský výraz **Sage-femme** znamená **moudrá žena**. K dalším pojmenováním této profese patří názvy, které uvádím s místem původu:

- znalkyně vnitřku – označení babylonsko asyrské
- moudrosti prázdne – označení ze starého Řecka
- báby pupkořezné – označení Hippokratovo
- porodní báby – český výraz označující ženy zkušené a zralé
- akušérka – označení vzniklé od francouzského accoucher (slehati)
- ženy babící – označení vzniklé ze slovesa babiti (roditi)
- zvedající báby, dítě přijímající, matka ke strádání – označení z Německa

Trapl ve své knize o porodnictví dále uvádí, že název profese **porodní asistentka** neuznává a přiklání se pojmenování této profese termínem **akušerka**, jež je odvozen od slova accoucher (slehati) a název **porodní asistentka**, byl v padesátých letech 20. století považován za velmi hanlivý, byl zatracován atéměř nepoužíván (Trapl, 1951, s. 6).

Co se týká terminologie mužů jako porodníků, tak tento slovník již není tak bohatý, protože muži se porodní pomocí v historii nezabývali. Přesto nalezneme některá označení jejich pojmenování, například:

*„babič – označení prvních porodníků v Čechách z 18. století*

*moudroženy, tj. porodní báby v kalhotách – označení z Francie z 16. století*

*babák – manžel porodní babičky“ (Doležal, 2001, s. 11).*

Fiala (2011, s. 4) se shoduje se všemi výše uvedenými názvy profese porodní asistentky a navíc popisuje ještě další názvy téměř z celého světa, např.:

*„Německo – hebamme; starší německé a staroněmecké výrazy: amm, ammfrau, amme (kojná, chůva), webe-mutter (matka kladoucí do plátýnka), hevana, hewam, hefianna, hafibanna, hebendeahnfrau (pramáti), bademomen, bademutter (matka zajišťující koupání novorozence), hebemutter, nabelmutter (nabel = pupek)*

*Dánsko – jordmor (matka země)*

*Holandsko – vroedmoeder, vroedvrouwe, vroedwyf (moudrá žena)*

*Portugalsko – comadre (spolu s matkou), madrona*

*Španělsko – partera (od výrazu partus = porod nebo pario = plodit, rodit; tedy ta, která provází porodem)*

*Itálie – commare, comare, lebatrici (zvedající)*

*Řecko – omphalotomon (bába pupkořezná; omphalos = pupek, tome = řez), iatrina (lékařka), maia, Polsko – położna*

*Rusko – akušerka, povivalnaja babka, povitucha“*

## 1.1 Vývoj profese porodní asistentka ve Starověku

Pro některé ženy se poskytování pomoci při porodu stalo již ve Starověku povoláním. V Římě se nazývaly Meretrix a přejímaly zkušenosti a vědomosti od svých předchůdkyň. Samy pak braly do učení mladší a tak to šlo stále dokola. V antickém Řecku a Římě, se však porodnictvím zabývaly i muži, z nichž někteří popsali nejen nepravidelnosti porodu, ale i návod na jeho léčbu / Hippokrates, Celsus, Galenus, Soranus z Efesu/. Jejich díla však ve Středověku upadla v zapomnění a Evropa se o nich dozvěděla až z děl arabských lékařů /Avicenus/ (Macků, 1991, s. 9).

Odkaz porodnického umění, se týkal především starověkého antického Řecka. Hippokrates (460 – 370 př. n. l), byl jediným lékařem, který působil jako porodník a gynekolog, jehož spisy se dochovaly. Studoval příčiny potratu, začátek porodu spatřoval v hladovění plodu, jež se takto dere ven a svými nožkami tlačí naděložní fundus. Porody se odehrávaly většinou v posteli a pomoc poskytovaly porodní báby. Pokud se vyskytla u porodu jiná poloha než hlavičkou, snažili se o obrat plodu, pokud se nezdařil, byl plod rozdělen na menší kousky, aby se zachránila alespoň matka. Hippokrates vytvořil dílo, které se jmenuje Corpus Hippokraticum, jehož součástí jsou i spisy Peri gynakeiesfysios (O povaze ženy), Peri aforon (O neplodnosti), Aforismoí (Aforismy). K ucelení přehledu známých osobností této doby předkládám nejznámější z nich, včetně datace období, ve kterém žili a krátkého výčtu jejich významnosti. Podrobněji se k tomuto období vyjádřím v další podkapitole:

**Aristoteles ze Stageiry** (384 – 322 př. n. l.), vyškolený lékař a filozof. Studoval změny v těhotenství, ukončení těhotenství potratem.

**Herophilos z Chalkedonu** (300 př. n. l.) je autorem jedné z nejstarších knih pro porodní báby a studoval příčiny nepostupujícího porodu, anatomii dělohy.

**Aurelius Cornelius Celcus**, přeložil Hippokratovy spisy do latiny a je autorem postupu obratu plodu na konec pánevní. Ve středověku upadlo v zapomnění. Popisuje dekapitaci plodu.

**Soranus z Efesu** – Sorános z Effesu (98 – 138 n. l.) ženský lékař. Napsal **De arteobstetric amorbis quemulierum** (O umění porodnickém a nemocech ženských). Tato kniha patřila po staletí k nejdůležitějším učebnicím oboru. Popisuje koncepci, menstruaci, antikoncepční prostředky. Co se týče polohy u porodu, upřednostňuje porodní stolici. V případě nepříznivé polohy plodu Soranus doporučuje, aby byl plod s použitím vnějších a vnitřních hmatů obrácen dolními končetinami napřed. Tento zákrok byl v následujících stoletích zcela zapomenut. Soranus je také autorem nejlepší dochované starověké práce o gynekologii a porodnictví určené porodním bábám *Peri gynaikeion* (O věcech ženských). Od ženy, která se chce stát pomocnicí při porodu, Soranus vyžadoval řadu vlastností. Musela mít dobrou paměť, být pracovitá, mravná a vytrvalá, obdařená zdravými smysly a silnou tělesnou konstrukcí. Musela mít dlouhé a jemné prsty, krátce ostříhané nehty a o své ruce nutně pečovat tak, aby byly stále měkké a citlivé. Mezi samozřejmost patřila teoretická i praktická vzdělanost v oblastech lékařského umění. Nesměla být pověřivá, ziskuchtivá. Požadavků na porodní bábu nebylo málo a takto byly předávány až do 19. století. Všechny tyto vlastnosti jsou důležité pro porodní asistentky i v současnosti (Čech, Hájek, Maršál a kol., 2010, s. 19).

### **Mezopotámie**

Zde se uchovala řada záznamů, které vznikly na základě předávání informací o těhotenství, potratech, porodech a období šestinedělí. Setkáváme se zde s důležitou rolí diferenciací božstev. Roli ochránkyně žen má bohyně Innin, v Sýrii jako Ištar. Ústředním místem jejího kultu bylo město Uruk. Její semitské jméno zní Ioledeth, označení pro porodní bábu. Patrně v tomto období, došlo k vyčlenění určitých žen, které si babictví, vybraly jako svoje povolání (Fiala, 2011, s. 2).

### **Egypt**

V Egyptě byla celá řada informací ukládána písmem na papyrus. Ebersův papyrus popisuje řadu onemocnění, mezi jinými i problematiku související s porodnictvím, např. trvání gravidity, možnosti urychlení porodního děje, nebo komplikace při porodech. Porod se nejčastěji odehrával v poloze na třech cihlách, nebo kamenech za přítomnosti ženy, která rodičce ženě pomáhala. Kromě toho, porod doprovázely rituály, zařikávání a nezbytností byly různé amulety na ochranu před zlými silami (Fiala, 2011, s. 2).

Wondrák uvádí, že z této doby máme zachovány první písemné doklady o činnosti pomocnic za porodu. Byla uznávána a tuto činnost vykonávala jako svoje povolání, tudíž musela mít patřičné odborné znalosti, aby mohla provádět například, při poloze příčné, obrat plodu na polohu nožkami (Wondrák, 1993, s. 105).

Také Trapl (1953, s. 9) se shoduje s výše uvedeným a dále popisuje z egyptské mytologie tato božstva. Ochráncem rodiček byl bůh Apet, ale bohem porodu byl bůh Bet, měl podobu trpaslíka a v chrámech jemu zasvěcených byly místnosti, které byly určeny k porodu. Nad tím vším byla uctívána bohyně Isis, která byla vzývána jako pomocnice k porodnímu ději. Pupečník se po porodu přestřihával a dítě bylo ihned vykoupáno, u porodu asistovaly porodní báby. Ve starém Egyptě znali záněty pochvy a dělohy, neplodnost, nepravidelné krvácení. K velmi cenným literárním památkám patří papyrus Kahun, jež pro svůj obsah je označován gynekologickým papyrem.

### **Indie**

Staroindickou medicínu ovlivnily tři významné osobnosti. Prvním je Šušruta, byl nejen lékařem, ale i výborným chirurgem. Dalšími dvěma byli Háríta a Čaraka. Jejich spisy poskytují spoustu informací, které se týkají léčení na základě empiricky získaných zkušeností. Nejdůležitějším lékem byl Hadí kořen, kterým se léčila úplavice, horečka, vysoký krevní tlak a jiné nemoci. Dále se objevují i informace týkající se porodu, šestinedělí, poruchy polohy plodu, krvácení (Fiala, 2011, s. 3).

### **Čína**

O původním porodnictví v Číně toho moc nevíme. Nejvýznamnějším spisem zůstává Kniha žlutého císaře o medicíně, jež ve své druhé části popisuje anatomii lidského těla, oblasti akupunktury (Fiala, 2011, s. 3).

### **Izrael**

Stejně jako Egypťané, tak i starozákonní Židé znali porodní báby (Trapl, 1953, s. 9). U Hebrejců se v knize Genesis píše, že bůh stvořil člověka k obrazu svému – stvořil muže a ženu. Eva ale nebyla první Adamovou ženou, byla to Lilith, služka sumerské bohyně nebes Ianny. Před tím se však změnila v hada a vystupuje v mytologii jako démon, co zabíjí a krade novorozence. Proto každá těhotná i žena u porodu porodní amulety měla, aby se mohla

chránit. Pokud přečteme Starý zákon, Tamud, či Kabbalu víme, že Hebrejci znali mnoho o těhotenství, porodu, šestinedělí i menstruačních cyklech (Fiala, 2011, s. 3).

### **Starověké Řecko**

V starořecké mytologii nacházíme první zmínky o pomoci za porodu. Bohyně Artemis byla ochránkyně dětí a žen. Ochránkyně rodiček byla Eileithyia, nebo Lochia. I Řekové měli porodní báby, jež vedly porody už v době, kdy řecké lékařství bylo na vzestupu. Lékaři se zaobírali porodem jen málo, pouze při nepravidelnostech a nepostupujících porodech (Trapl, 1953, s. 9).

Evropu v oboru porodnictví formovaly především řecké zkušenosti. Jediným autorem starověkých spisů, jež se dochovaly, byl Hippokratés. Jsou to tato díla: O povaze ženy, O neplodnosti, O superfetaci. Ve svých dílech popisuje porod, jako záležitost porodních bab. Pokud se vyskytly komplikace, nebo se jednalo o jinou polohu plodu než hlavičkou, byl přivolán lékař. Ten provedl patřičné obraty plodu, pokus se obrat nezdařil, byla provedena tzv. embryotomie /plod byl rozčtvrcen/ a vybaven po částech. Také filozof Aristotelés ze Stageiry, žák Platónův a vychovatel Alexandra Velikého Makedonského byl lékař. Dokázal podrobně popsat těhotenské změny, mnohočetná těhotenství, potraty, krvácení, nebo příčinu malformovaných plodů. Zajímal se o bolesti u porodu zvané sakralgie, které považoval za to, že porod tlumí a ruší. Také zde bylo propojení porodnické problematiky a náboženství velmi propojeno. Vybrané bohyně a bohové měli zajistit zdárný průběh těhotenství i porodu, za to jim byla projevována opravdová vděčnost (Fiala, 2011, s. 1).

### **Starověký Řím**

V Římě této doby dosahuje porodnictví pozoruhodné úrovně a také zde se porodům věnují především porodní báby - obstetrix, některé z nich měly ve společnosti velkou úctu a vážnost. Po jejich boku působily ještě ženy, které se nazývaly medica, není zcela známo, zda se jednalo o lékařky, nebo porodní báby zabývající se léčbou ženských nemocí. Tam, kde porod vážnul, se přivolal římský chirurg, jehož hlavním úkolem byla embryotomie. Tento zásah byl veden dle zásady záchrany života především matce i za cenu toho, že se bude obětovat ještě



žijící plod. K tomuto výkonu lékaři používaly nejrůznější chirurgické nástroje, vaginální spekula, jež byly nalezeny v Pompejích (Trapl, 1953, s. 10).

Řím se může pochlubit řadou publikací z tohoto období, napsal je jeden z nejvýznamnějších encyklopedistů Aulus Cornelius Celsus. Věnoval se především problematice medicíny, zemědělství, rétoriky, nebo válečného umění. Spis *De medicina* je považován za jednu z nejvýznamnějších prací. Obor porodnictví byl součástí chirurgie a z této doby jsou popsány různé techniky extrakcí plodu, jejich obraty, manuální tlaky na dělohu, extrakce mrtvého plodu a jiné. Sórán z Efesu je pokládán za zakladatele porodnictví a gynekologie. Napsal tyto učebnice „*Gynoikeia*“ a „*O umění porodnickém a nemocech ženských*“, jež patřily k základním vzdělávacím textům v oboru. Sórán doporučoval klyzma před porodem, pomoc při porodu zevním tlakem na břicho a dělohu rodičky a za nezbytné považoval porodnické křeslo. Při gynekologickém vyšetření používal poševní zrcadla, další nástroje, jako třeba dekapitační hák, kterým prováděl zmenšovací operace na mrtvém plodu. Mezi další významné osobnosti této doby patří Claudius Galénos z Pergamu, jež dosáhl takové úcty, že jej císař Marcus Aurelius měl jako svého osobního lékaře. Vytvořil velmi rozsáhlý soubor vědeckých medicínských spisů, z nichž se dochovalo téměř 300 prací. Pro obor porodní asistence napsal anatomické dílo o děloze, které věnoval porodní bábě (Fiala, 2011, s. 2).

## **1.2 Vývoj profese porodní asistentka ve Středověku**

Vláda Římské říše trvala zhruba do roku 476 n. l. Její pád byl doprovázen velikými změnami, neboť v tehdejší době se lidé nedoživali dlouhého věku. Válečné katastrofy, hlad a nejrůznější epidemie, to vše vedlo ke vzniku dalších náboženských směrů, při čemž křesťanství ovládlo Evropu. Křesťanství zavrhovalo kulturu těla, zdůrazňovalo a povyšovalo duchovní hodnoty a pomíjivost tohoto světa. Církev v raném středověku určovala stupeň gramotnosti a důležitými centry vzdělávání byly katedrální školy. V tomto období vznikaly univerzity, které vyučovaly nejen teologii, právo, ale také umožňovaly studium medicíny. Obraz ženy ve středověku byl vytvořen z antického pojetí, dle kterého je ženské tělo slabší a náchylnější k chorobám, než tělo mužské. Generacemi se předával názor, že žena může strávit potravu jen neúplně a nestrávené zbytky potravy odcházejí v podobě menstruace. Takovýto výklad označoval fázi plazení dětí, také těhotenství a i šestinedělí za nečistý. Možná proto se lékařská věda porodnictvím a gynekologií dlouho oficiálně nezabývala. Veškerá péče o

těhotné, rodičky, nedělky a novorozence zůstávala i nadále téměř výhradně v rukou porodních bab. Mezi nimi byly vzdělané, i školsky vyučené pomocnice. Se svým povoláním se seznamovaly různým způsobem. Nejčastěji se mladá pomocnice učila přímo u porodní asistentky, když jí při práci pomáhala. Takto si porodní babičky vychovávaly své nástupkyně (Wondrák, s. 53).

K této historické tezi se přiklání i Fiala, který dodává, že středověká Evropa byla vzrůstajícími válkami, hladomorem, epidemiemi a vzrůstajícím vlivem křesťanství. Dochovaly se zprávy o vzdělaných porodních bábách, které již v tomto období studovaly v Salernu, na Lékařské fakultě Univerzity. Nejznámější z nich byla Trotula (kolem roku 1059), která byla manželkou Joana Platearia, jež působil jako profesor vysoké školy. Z této doby se zachovalo dílo *Utrpení ženy před, během a po porodu*, ve kterém je popisována technika šití protržené hráze. Tento spis obsahuje také hodně mýtů a pověr, například: „*Těhotná nemá býti líná a zaháletí, ale mírně popocházeti, přílišného tlaku se varovati a neskákati. Před slehnutím má stoupati rychle do schodů, zpívati a volati, pak slehne prý lehce*“ (Fiala 2011, s. 2),

Vliv křesťanství na dlouhou dobu zastavil rozvoj v antice pokročilých věd, včetně medicíny. Poznatky antické vědy upadaly v zapomnění, řada vědeckých spisů byla zničena nebo ztracena. Archeologické nálezy dokládají existenci nástrojů, jako například poševní rozvěrače, děložní sondy, katétry, háčky na protrhávání blan, kyrety na čištění obsahu dělohy. K jednomu z pozitivních vlivů křesťanství, lze přikládat zakládání klášterů, což přispělo k rozvoji medicíny. V těchto kláštrech byla zřizována *Infirmaria*, místa pro zesláblé. K těmto uzavřeným prostorům patřovala i zahrada, kde se pěstovaly léčivé byliny. Křesťanství mělo vliv na zakládání špitálů, ústavů pro bezmocné a sirotčince (Vránová, 2007, s. 29).

Poskytování pomoci za porodu bylo vždy záležitostí žen, ale až v 15. století se od těchto pomocnic vyžadovala určitá vzdělanost a odborná příprava. Již v minulosti se ve špitálech zakládala oddělení pro rodičky, např. roku 1338 v Norimberku, roku 1378 *Hotel de Dieu* v Paříži, kde pomoc při porodu poskytovaly výhradně ženy a to i z důvodu toho, že v tehdejší době bylo nepřipustné, aby ji poskytoval muž (Macků, 1991, s. 9).

Klaus k této problematice dodává, že oficiální medicína se o porodnictví nestarala, dívala se na tento obor opovržlivě a k tomu vychovávala i studenty. Právě v tomto období vzniklo heslo: *haecarsvirosdedecet*, což znamená toto umění je muže nedůstojné (1961, s. 15).

Fiala (2011, s. 1), se k výuce a počátkům porodnictví vyjadřuje takto: Schola medica salernitana /Salernská lékařská škola/ je první lékařská latinská středověká univerzita, která patřila mezi nejstarší středověké univerzity v Evropě. Za vznik této školy vděčíme existující ošetřovně, jež byla zřízena poblíž kláštera založeného někdy v 9. století. Doba největšího rozkvětu Salernské univerzity se datuje do období od 10. do 13. století. Univerzita měla geograficky výbornou polohu, neboť tou dobou kulturně bohatší arabský svět byl na dosah. Univerzita měla k dispozici spoustu medicínských spisů, jež byly v latinském, řeckém, nebo arabském jazyce. Tato univerzita měla velmi dobře nastavenou spolupráci s klášterem v Monte Cassinu, kde byly benediktýni, kteří měli ve vlastnictví také spoustu medicínských spisů, což bylo přínosné pro obě strany.

### **Křesťanství versus porodní asistence**

Medicína středověku se díky křesťanství opírá spíše o zázraky léčitelství. Nevychází z podstaty vědění, ale z víry. Kristus je v evangeliích představován jako ten, kdo zázračně léčí malomocné, slepé a bláznivé. V tomto období vznikají řády a klášterní místa k potřebě poutníků, ale mniši se v tomto období stávají odborníky a znalci léčivých rostlin a nakládání s nimi. Přístup kněží je zcela nekompromisní, hlavně co se týká krvavých zákroků, které jsou pro ně něco nečistého a jsou svěřovány do rukou ranhojičů, nikoli lékařů. Ranhojiči se přeškolili z nejrůznějších profesí, jako například: holiči, maséři, napravovači zlomenin, příkladači pijavic, nebo trhači zubů. Nutno podotknout, že tito lidé nebyli nikterak vzdělávání (Fiala, 2011, s. 4).

Lékařství a porodní asistence pokračuje úpadkem, vyznačuje se nezájmem lékařů a dostává se zcela do područí kleriků a mnichů. V pozdějších dobách se lékaři vzdělávali na univerzitách, ale je jim stále vštěpováno, že porodnictví je jejich stavu nedůstojné (Trapl, 1953, s. 11).

### **Arabský svět versus porodní asistence**

Pokud se středověká medicína zabývala pouze křesťanskými a náboženskými dogmaty, ta arabská významně navazuje na antické poznatky a ty mohutně rozvíjí, zapovězena jim zůstává pouze pitva lidského těla. Mezi nejznámější arabské osobnosti medicíny, spolu s Galénem, Hippokratem a Celsem, patří Abú Alí al-Husajn ibnAbduláhibnSíná – Avicenna. Místem jeho

narození je dnešní území Uzbekistánu a to zhruba v roce 980. Byl to nejen lékař, ale také zakladatel moderní medicíny, fyzik, matematik, filozof a astronom (Fiala, 2011, s. 3).

Co se týká středověké periody feudální společnosti, tak arabské lékařství hrálo velkou roli v myšlení lékařů. Porodnictví bylo naprosto opomíjeno, ale výjimku tvořil Albucasis (936-1013), který znal dva postupy porodnických operací. První z nich byl obrat plodu na polohu hlavičkou a druhá byla, už dříve zmiňovaná embryotomie, zřejmě dle vzoru Hippokratova učení. A tak je zřejmé, že i v tomto období bylo porodnictví zcela v rukou porodních bab. Ty byly v tomto období mnohdy zcela bez potřebných vědomostí a jejich vzdělání nikdo nedbal. Panovaly pověry, mystické praktiky, modlitby a zaříkávadla. Za zmínku stojí fakt, že vlivem církve se udrželo provádění císařského řezu na mrtvé a to jen z toho důvodu, aby jej mohla církev pokřtít (Trapl, 1953, s. 11).

### **Babictví – profese porodní asistentka**

První zmínky o porodních babách se u nás dochovaly z roku 1178 v souvislosti s narozením Blahoslaveného Hroznaty. Byl to významný český šlechtic, narozen přibližně kolem roku 1165 a zemřel roku 1217. Měl panství v Teplé, kde v roce 1193 založil klášter premonstrátů, a také v roce 1200 také klášter pro sestry v Chotěšově. Dle známé legendy se Hroznata narodil jako dítě bez života – mrtvé. Jeho matka jej na radu pomocnic u porodu obětovala Pánu Ježíši a Panně Marii a právě v ten okamžik se ztuhlé dítě probralo k životu. I v dochovaných záznamech o králi Václavu II. se píše o profesi porodní báby, a to v souvislosti s porodní bábou Alžbětou, které byl věnován značný majetek i uznání za její dlouhé služby.

Fiala dále popisuje, že začínající porodní bába byla přibližně ve věku 30-35 let. Původu byla většinou chudšího, ale musela být zdravá, mlčenlivá, s příjemnou a milou povahou, nesměla mít sklony k popíjení alkoholu. V 15. - 16. století musela umět i číst a psát. Za svou práci tehdy dostávaly odměny, které byly částečně v naturáliích, jako např. chléb, obilí, otop, boty, nebo bydlení zdarma. Stanovenou peněžní cenu jejich práce jim platili většinou pouze bohatí lidé.

Neméně důležitou roli měla porodní bába při církevním obřadu, jejímž posláním bylo provedení křestu novorozence a to hlavně u umírajících rodiček v domácím prostředí. Na toto dbala hlavně katolická církev, která hlavně v souvislosti s tímto podporovala provádění císařských řezů hlavně z toho důvodu, aby se pokřtíla ještě nenarozená novorozeňata. Při

tomto obřadu porodní báby spolu s použitím svčených svíček, vody často používaly např. placentu mrtvého novorozence, nebo další části plodu. I v protestantské církvi je známo, že porodní báby i přes používání magie a pohanských zvyků se málokdy objevily v čarodějnických procesech v Evropě a dokonce je známo, že měly vyhrazená místa v kostelech a u soudů, kde měly za úkol prokazovat panenství, nebo naopak těhotenství. Úkolem profese tehdejší porodní báby ale nebylo jen odvést porod, nebo křest dítěte, porodní báby také radily ve věcech výživy, při jakýchkoli potížích a neduzích. Uměly nakládat s bylinkami, kořením, odstranit tak nepříjemné příznaky počínajícího těhotenství, komplikace za porodu a v období po porodu (Fiala, 2011, s. 5).

### **Anatomie – základní kámen vývoje porodní asistence**

Fiala (2011, s. 4) popisuje základy anatomie takto. Boloňská univerzita je nejspíše jedna z prvních univerzit, o které se mluví v souvislosti s veřejnou pitvou lidského těla. K věhlasu univerzity přispěl Mondino de Luzzi (1270 –1326), jež roku 1315 provedl jako první dokumentovanou pitvu lidského těla, která byla veřejnosti přístupná. De Luzzi tehdy pitval dvě ženská těla a podrobně je prozkoumal. Z poznatků a podrobných záznamů těchto pitev napsal knihu o lidském těle **Anatomia mundini**. Od tud se potom provádění pitev šířilo do ostatních měst, jako např. Padova, nebo do španělské Leridy, či rakouské Vídně. Právě ve Vídni se roku 1404 konala pitva, kterou vedl magistr Galeata de Sancta Sophia, která trvala více než týden. Díky těmto získaným poznatkům, se anatomie začala vyučovat na univerzitách jako samostatný obor. U nás se první veřejná pitva udála daleko později. Bylo to v Praze a to téměř o 200 let později. Pitvu vedl lékař, politik a filozof Ján Jessenius. Byl to právě on, který tímto zrušil mýty a pověry, které o pitvách v naší zemi kolovaly. Tehdejší pitva, byla provedena na těle odsouzeného oběšence, dne 8. -13. června roku 1600 a to v prostorách Rečkových kolejí. Text k popisu této pitvy byl znám až o rok později, pod názvem **Pražská anatomie**. Tento text, i s Jeseniovým věnováním obdržel také císař Rudolf II., ale výsledkem bylo to, že neoborná veřejnost Jesenia odsoudila. Za to odborná si tohotopočinuvelmi považovala. Nutno ocenit nesmírný význam rozvoje tehdejší anatomie, především pro obor porodnictví a chirurgie. Nejvýznamnější osobností tehdejší Evropy byl francouz Ambroise Paré (1510-1590), osobní lékař francouzského krále Jindřicha II., kterému se podařilo navrátit do praxe zapomenuté porodnické operace jako např. extrakce plodu, nebo vnitřní obraty plodu. Na jeho medicínské poznatky později navazuje Jacques Guillemeau (1550-1630), který tyto operace ještě zdokonalil, ale nejen to, ve svých pracích dále popisuje

vcestnou placentu, taktéž obraty plodu, a mimo jiné poukazuje na pohyby plodu jako jeden z těhotenských znaků.

Také Doležal se shoduje s Fialou, že rozhodující význam pro posun anatomických porodnických znalostí bylo povolení dlouho zakazovaných pitev a tvorba lidské anatomie. Jak uvádí, trvalo to téměř sto let, než poznatky získané na pitevním stole se přetransformovaly do porodnické teorie a praxe. Andreas Vesalius (1515-1564) napsal spis **De humani corporis fabrica** (Lidské tělo). Anatomové tehdejší doby, např. Marko Antonio della Torre, měl k dispozici i mrtvá těla těhotných žen, neboť úmrtí těhotných, nebo žen po porodu, v tehdejší době nebylo nikterak vyjímečné. Touto problematikou se zabýval i Leonardo da Vinci (1452-1519) a svými kresbami ukázal třeba uložení plodu v děloze (příloha č. 1), vzhled placenty, ženská vnitřní i zevní rodidla, nebo také koitus v sagitálním průřezu. Bohužel, do celkového vývoje anatomie v období 15. století, tyto práce výrazně nezasahují, protože da Vinciho kresby byly objeveny až v době, kdy anatomie postoupila mnohem výše. Da Vinciho perokresby jsou velmi zajímavé, hlavně pro svoji propracovanost a věrohodnost v detailech. V pozdějším období vznikají jasné morfologické rozbory plodů, s vrozenými vývojovými vadami, rozvíjí se obor embryologie, srovnávací anatomie a další jiné (Doležal, 2001, s. 36).

### 1.3 Pověry v porodnictví

Vránová (2007, s. 102) tvrdí, že mýty, pověry a pranostiky v těhotenství, u porodu a v šestinedělí, jsou staré jako lidstvo samo. Už ve starém Římě se věřilo tomu, že pokud se narodí dítě se zbytkem blány na hlavičce, zvané jako - caput galeatum /čepec štěstěny/, bude mít po celý život štěstí. O tyto blány měli veliký zájem lehkověrní advokáti té doby, neboť věřili, že jejich vlastnictví, jim přinese štěstí ve vedení soudních sporů. V Egyptě, porodní báby na podpoření porodních bolestí dávaly těhotným ženám na břicho ibisí kosti, oko či jazyk z chameleona, hadí zub, nebo močový kámen. Také se tradovalo, aby žena donosila zdravé dítě a měla snadný porod, musí omezit sůl a vyhnout se studené vodě. Co se týká stravy, doporučovala se kapusta, hlemýžďi, třemdava, což byla starodávná rostlina, která obsahovala silice vonící po citronu. Z dnešního úhlu pohledu jsou to velmi cenné rady, neboť omezování solení je celoevropský trend a to nejen u těhotných. Kapusta obsahuje kyselinu listovou, která má preventivní vliv na zdravý vývoj plodu a maso z hlemýžďe má cenný obsah kolagenu, elastinu, vitamínů A, C, E a také kyselinyhyaluronové.

V Anglii další z pověr ženám přikazovala, říct muži pravdu o své nevěře, jinak by mohla při porodu takového dítěte zemřít. Pakliže u porodu žena opravdu zemřela, okolí tuto skutečnost přisuzovalo tomu, že byla svému muži opravdu nevěrná.

Vránová do podrobně popisuje záznamy lékaře Cyrila Galy, který působil jako porodník především v období po druhé světové války. Tento lékař se léta, ve spolupráci s porodními asistentkami zabýval pranostikami a pověrami, které se týkaly těhotenství a porodu. Autor sám tvrdí, že mu nešlo jen o to, aby zachytil lidové pověry a pobavil čtenáře, ale hlavně o to, aby ženy upustily od nesmyslů a mýtů, důvěřovaly zdravotnímu personálu, který jim poskytuje vysoce odbornou péči. Jak sám uvádí, rozdělil tyto pranostiky a pověry do osmi skupin, pro zajímavost uvedu vždy některé z nich:

*„Pranostiky a pověry v těhotenství:*

- *těhotná nemá podlézat šňůru na prádlo, aby dítě nemělo omotaný pupečník*
- *podívá-li se těhotná do ohně, bude mít děcko ohňové skvrny*
- *když těhotná nosí horké hrnce na břicho, bude mít přirostlé lůžko*
- *žádný jiný pohyb v těhotenství nenahradí vytírání podlahy. Jedině tím se zabrání, aby lůžko nebylo přirostlé.*

*Pranostiky a pověry o porodu:*

- *podváží-li se palce rodičce, nevykrvácí*
- *porod snadněji probíhá, vymaže-li se pochva sádlem*
- *trvá-li porod dlouho, mají se rozvázati všechny uzle*
- *rodička snadněji a rychleji rodí, napije-li se svččené vody*

*Pranostiky a pověry o placentě:*

- *usušená placenta prvorodičky napomáhá proti padoucnici*
- *je-li lůžko velké, bude mít dítě pohodlný život*

#### *Pranostiky a pověry o pupečníku:*

- *mělo-li děcko pupečník kolem krku, v dospělosti se oběsí*
- *dá-li se nad pupeční pahýl švestka, lépe odpadne*
- *kolik uzlů je na pupečníku, tolik ještě bude mít žena dětí*
- *pověsí-li se pahýl pupečníku na vysoký strom, dosáhne děcko v dospělosti vysokých hodností*

#### *Pranostiky a pověry o nedělce:*

- *šestinedělce se nemají větrati peřiny ani měniti prádlo*
- *nedělka nesmí do roka na hřbitov, aby děcko nezemřelo*
- *nedělka nesmí do šesti neděl vyjít z domu*

#### *Pranostiky a pověry o dítěti*

- *chlapec se má odstavit, když je úplněk, aby jeho povaha byla vyrovnaná*
- *když se křtí chlapec dopoledne, neopijí se*
- *děvče se má odstavit, když je nov, aby nemělo při menstruaci potíží*
- *propíchnou-li se děvčátku bezprostředně po porodu ouška, necítí to*
- *nejde-li porodní bába ke křtu, má dítě celý život smůlu*

#### *Pranostiky a pověry o výbavě dítěte*

- *má-li děcko po porodu starou košilku, je šetrné*
- *pleny se nesmí sušit venku*
- *dokud není děcko pokřtěno, má dostati růženec za povijan, aby k němu nemohl zlý duch*

#### *Pranostiky a pověry o porodních asistentkách*

- *nají-li se porodní asistentka dobře při porodu, bude mít dítě blahobyť*
- *porodní asistentka se má při první koupeli dobře podívat, má-li dítě nějaké vady. Všechny se snaží napravit při první koupeli, poněvadž druhá koupel by na to již neměla vlivu“*, (Vránová, 2007, s. 103).



Podobně popisuje mýty, pověry a předsudky i Fiala, ale ten ještě navíc popisuje, jaké měly zvyky muži, než se dočkali porodu. Tak třeba na Korsice, ve Španělsku, v Brazílii, v Japonsku, nebo na Karibských ostrovech se neošetřovaly po porodu ženy, ale naopak muži, kteří uléhali a nechali o sebe pečovat. Ve Francii na příklad, se zase musel po slehnutí ženy vypustit z klece ptáček, aby mělo dítě celý život štěstí (Fiala, 2011, s. 3).

## **2 Nejdůležitější osobnosti žen, které se podíleli na rozvoji a výuce porodních asistentek v 15. – 18. století**

Zodpovědnost za výsledek rozmnožování lidského rodu nesly na svých bedrech od nepaměti vždy ženy. Tyto ženy, které budovaly profesi porodních bab, při minimální znalosti anatomických poměrů, znaly perfektně průběh porodu a vnímaly jej komplexně, jako celek. Na počátku tohoto procesu v českých zemích takové ženy bohužel nenajdeme. Ale ve Francii, která je pokládána za kolébku porodnictví, takové ženy byly. A nejen tam.

### **Louise Bourgeois Boursier (1563-1636)**

Byla autorkou několika knih. První z nich vyšla v Paříži roku 1609 a měla název Různá pozorování o neplodnosti, ztrátě plodu, plodnosti, porodech a nemocech žen a dětí. Kniha velmi užitečná, byla věnována královně Francie, vyšla opakovaně ještě v letech 1617, 1626, 1652. Druhé vydání mělo navíc kapitolu O porodech, Křtění dětí Francie, Pod králem Jindřichem IV. a Pokyny mé dceři. Roku 1625 vychází další kniha této autorky pod názvem Pravdivá zpráva o narození pánů a dam, dětí Francie. V roce 1635 vydala prokazatelně první učebnici pro porodní báby pod názvem Recueil des secrets etc.auquel sont contenuesses plus rares experienses /Sbírka tajemství/. Jsou zde popsány její nevzácnější zkušenosti v porodnické praxi. Autorka v této knize předává rady nastávajícím porodním asistentkám, aby se zabývaly ženskou anatomií, zúčastňovaly se pitev mrtvých žen a poznaly tak dokonale vnitřní anatomii ženy. Sama je propagátorkou indukce porodu, např. při zúžené pánvi, nebo poskytuje podrobný anatomický popis obličejové polohy, který lze, jak udává zaměnit s polohou koncem pánevním, příloha č. 2. Porodnictví ji začalo velmi zajímat až tehdy, když měla za sebou svůj první porod. Její manžel byl chirurg a ona měla přístup k lékařským spisům, jako například od Parého. Pod manželovým vedením pracovala mezi chudinou na předměstí St. Germain. Po uplynutí pětileté praxe jí byla udělena licence sage-femme na francouzském dvoře a jako porodní bába byla u všech porodů Marie Medicejské. Věhlas této ženy utrpěl až v roce 1627, když princezna Marie de Bourbon-Montpesier umřela na horečku omladnic. Byl vystaven Pitevní Rapport, kde se Bursiérová hájí zasvěceně, konstruktivně, ale marně. Úmrtí u porodu, obzvláště na královském dvoře se neodpouští. Citace z knih Bursiérové se později objevují v Kiliánově knize Operativa a týkají se technik obrátů plodu a okamžitého ukončení porodu. Německý překlad této knihy z roku 1619 se nachází v Jungmannově knihovně. Louise Bourgeois Boursier umírá za necelých devět let od této kauzy, která negativně poznamenala její kariéru (Doležal, 2001, s. 43).

### **Anna Hutchinson (1590-1643)**

Působila v Bostonu, kam přišla se svým manželem roku 1634. Byla to neteř Johna Drydena, /anglický dramatik a básník/, její pověst hovořila jako o zodpovědné a svědomité porodní bábě. Mimo svojí profesi porodní báby, také organizovala a pořádala náboženská shromáždění, prosazovala rovnoprávnost a bila se za práva žen. Problém nastal, u jednoho porodu, u kterého byla Hutchinsonová, ale místo zdravého novorozence porodila anencefalus /vrozená vývojová vada – novorozenec nemá mozek/. V tehdejší zkorumpovaném a zaostalém prostředí, které bylo plné předsudků a pověr byla tato porodní bába odsouzena, exkomunikována a vyhoštěna z Bostonu. Dalším místem jejího působiště, byl na krátkou dobu, Rhode Island. Zde se ona i její děti stali oběťmi přepadení Siwanoy /Indiány/ a byla zavražděna. Tento hrůzný čin dokládá příloha č. 3, která vykresluje onu tragickou událost. Obraz vyjadřuje, jak napadená, krčící se žena chrání své dítě před blížícím se masakrem celé rodiny. Její jméno, ale žije dál, později byla po ní pojmenována řeka Hutchinson River a na náměstí před generálním dvorem v Massachusetts v Bostonu se stojí dodnes její socha (Doležal, 2001, s. 45).

### **Justine Dittrich Siegemundin (1636-1705)**

Velmi známá osobnost porodní asistence v Německu v období 17. století. Vyrůstala jako dívka v rodině faráře ve městě Rohnsacken, kde později měla neméně významné postavení jako Boursiérova ve Francii. O porodnictví se začala zajímat, když jí bylo něco málo přes dvacet let a myslela si, že je sama těhotná. Její těhotenství se ale nakonec nepotvrdilo, avšak mladá Siegemundin vzplála zájmem o profesi porodní báby. Začala pronikat do tajů lidské a hlavně ženské anatomie, což studovala z Graafovy knihy *De mulierum organis inservientibus*, vydané roku 1672. I když tehdejší pruský řád stanovoval, že povolání porodní báby smí provozovat jen ženy, které mají alespoň jeden vlastní porod, stala se Siegemundin městskou porodní asistentkou. Zde pracovala víc než dvanáct let mezi chudinou a učila další porodní asistentky tak dlouho, až se z ní stala vedoucí porodní asistentka. Její vážnost stoupala a Siegemundin sklízela úctu a vážnost. V roce 1701 ji Friedrich III., pruský král jmenoval Brandenburskou porodní bábou a nakonec také Dvorní porodní bábou Pruska. Všechny svoje porody velmi pečlivě dokumentovala a zapisovala. Roku 1690 vydala svoji knihu, která byla pro tehdejší dobu nezvyklá tím, že byla napsána v němčině a nikoli v latině, jak tomu bylo

dříve. Tato kniha byla průlomem do zvyklostí porodních bab. Je napsaná jako dialog mezi Justine Sigemundin a její studentkou Christinou. Popisuje zde obrat plodu na konec pánevní pomocí tyčinky, nebo kličku k obratu na nožky konce pánevního, abnormální rotaci plodu, nebo stavění krvácení při včestné placentě pomocí protržení vaku blan. Byla velmi učenlivá a zbožná, její pohled na svět a svoji profesi vyjádřila veršem ve své knize: „ *S Boží pomocí a požehnáním pohybovat šikovnou rukou, na tom je založena veškerá má činnost*“ ( Schott, 1994, s. 26).

### **Margueritte duTertre (1638-1706)**

Žena, která svůj život zasvětila vzdělávání porodních asistentek. Jejím působištěm byl špitál Hotel Dieu v Paříži, kde se působila jako vrchní porodní asistentka a kde se také věnovala a dohlížela na výuku porodních asistentek. Zabývala se organizací tříměsíčních kurzů, které školily porodní asistentky. Vydala spis *Instruction familier et tres facile, faite par questions et réponses touchant les choses principales qu'une sage-femme doit savoir* /Rodinné pokyny velmi snadné, provázené otázkami a odpověďmi týkající se všech základních věcí, které by měla porodní bába znát/, autorka v této knize popisovala obraty plodu vnitřními hmaty, popisovala riziko stavu včestné placenty, ale také vlastnosti dobré kojné (Vránová, 2007, s. 24).

### **3 Nejvýznamnější osobnosti mužů, kteří se podíleli na rozvoji a výuce porodních asistentek v 15. – 18. století**

Těžké byly začátky výuky porodnictví, a to nejen na pražské lékařské fakultě. Koncem 17. století se na lékařských fakultách vyučoval okrajově předmět O nemocech paní a dívek a o porodech. Z dochovaných starých spisů v latině je však patrné, že úroveň výuky byla velmi slabá a setrvávala téměř úplně na pokraji zájmu studentů. Až v 18. století, přesně roku 1753 se stalo porodnictví samostatným předmětem, který vyučoval profesor anatomie F. Dutoy na pražské univerzitě. Absolventi tohoto oboru byly držitelé titulu Magister artisobstetriciae (Čech, 2006, s. 18).

#### **Eucharius Roesslin (+ 1526)**

Datum narození tohoto významného muže není přesně známo. Víme, že se živil jako apatykář ve městě Freiburg, později se stal městským lékařem ve městě Worms a Frankfurt. Byl to on, kdo roku 1513 napsal první tištěnou učebnici pro porodní asistentky pod názvem Růžová zahrada těhotných žen a porodních bab (Vránová, 2007, s. 32).

#### **Ambroise Paré (1517-1590)**

Původně byl barbířem. Měl ale velké nadání a zájem o medicínské umění, a tak se svou pílí vypracoval až na vojenského lékaře. Později se stal i lékařem francouzského krále. Tento lékař učil chirurgy podvazovat cévy, a pro porodníky znovu zavedl porodnický obrat plodu v děloze, který byl již po staletí zapomenutý. S tímto mužem vešla do historie i nová éra pro porodnictví (Klaus, 1961, s. 15)

#### **Jan Meliř (1763-1837)**

Profesor porodnictví na pražské univerzitě, kde působil přibližně v letech 1790-1800. Měl výborné teoretické i praktické znalosti, které získal nejen studiem francouzské literatury o porodnictví, ale také častými zahraničními pobyty. Meliř měl velmi silné sociální cítění a tak ze svých vlastních finančních prostředků založil a dotoval soukromou porodnici s ambulancí

pro matky bez přístřeší a opuštěné děti. Tuto bohuľibou činnost navíc spojil i s výukou porodních asistentek. Další záležitostí z jeho mnoha aktivit byl návrh sociální péče a pojištění, který se uvedl do praxe až téměř o sto let později. Profesor Melič byl velmi výraznou, ale nepochopenou a nedocenenou osobností své doby, zemřel v chudobě a téměř zapomenut (Vránová, 2007, s. 55).

#### **Antonín Jan Jungmann (1775-1854)**

Český lékař, mladší bratr českého jazykového obrozence Josefa Jungmanna. Hned po Meličovi převzal místo na pražské klinice roku 1808 a setrval tam celých 42 let jako profesor. Byl to on, kdo stanovil v porodnici jasná pravidla a perfektní administrativní chod. Díky tomu se dnes můžeme dočíst, že v té době bylo na klinice v Praze za doby jeho působení odvedeno 50 000 porodů. Zkvalitnil také úroveň vzdělávání, přednášel budoucím lékařům a porodním asistentkám nejen česky, ale i německy. Zvyšující odbornou úroveň dokazují tato čísla, o kurzy pořádané Jungmannem měli zájem nejen lékaři z Rakouska, ale později i z celé Evropy a dokonce i z Ameriky. Na počátku roku 1847 bylo těchto posluchačů 69, ale za Jungmannem již přišlo téměř 2200 a hlavně až 8200 porodních asistentek (Čech, 2006, s. 18).

#### **František Jan Mošner (1797-1876)**

Vystudoval lékařskou fakultu pražské univerzity s titulem Magister artis obstetriciae. Později se stal asistentem profesora Jungmanna a v roce 1826 jej profesor prohlásil za doktora lékařství a chirurgie. Roku 1829 přišel do Olomouce, kde přednášel praktické a teoretické porodnictví a gynekologii. V roce 1836 vychází jeho učebnice pro porodní asistentky Babictví, kde podrobně popisuje úkoly porodní asistentky a porodníka. Pamětní mramorová deska s jeho podobiznou je dodnes umístěna na budově Porodnicko-gynekologické kliniky FN Olomouc (Vránová, 2007, s. 52).

#### **Alexander Kiwisch (1814-1851)**

V odborných kruzích je považován za nástupce A. Jungmanna. Kromě jiného, založil ve všeobecné nemocnici v Praze roku 1842 Gynekologickou kliniku /první v celé Evropě/. Byl to perfektní a spolehlivý operatér. Napsal knihu o období po porodu a jeho komplikacích. Byl to hlavní konstruktér perforatoria /nástroj určený k protrhnutí plodových blan/ a pelvimetru /pomůcka slouží dodnes k měření anatomických rozměrů pánve/. Velkých úspěchů ale

Kiwisch dosáhl hlavně v gynekologii. Bohužel zemřel velmi mlád, ve věku 37 let (Klaus, 1961, s. 18).

### **Václav Rubeška (1854-1933)**

Byl docentem české lékařské fakulty v Praze a vedl babickou kliniku a výuku porodních asistentek téměř třicet let. Byl propagátorem nových postupů a zakladatel moderního školství porodních asistentek. Za dobu jeho kariéry vchoval více než 5000 porodních asistentek. Vydal také knihu Porodnictví pro babičky, která vyšla roku 1893 a po té ještě v několika vydáních. Věnoval se také výuce lékařů, napsal třídílnou učebnici Porodnictví pro lékaře (Čech, 2006, s. 19).

## 4 Vývoj vzdělání porodních asistentek v Evropě od 15. -20. století

Macků označuje 15. století jako mezník, kdy se vyžadovalo od porodních bab vzdělání ve formě odborného školení. Mezi prvními, kdo takové nařízení vydalo, bylo roku 1452 Řezno, téměř o sto let později roku 1560 se přidala Paříž a poté i ostatní města. S tímto krokem šlo ruku v ruce i vydávání učebnic pro porodní báby, z nichž nejznámější byla vydána roku 1513 v Brandenburgu Euchariusem Roesslinem, příslušníkem buržoazie. Mnichov byl místem, kde roku 1589, byla založena první porodnická škola v Německu pro porodní báby (Macků, 1991, s. 9).

Na konci 15. století dochází k významným změnám v porodní asistenci a to hned v několika oblastech. Tyto změny souvisí s renesančním hnutím, kde rodící se mladá buržoazie se stává novou společenskou třídou s jasnými požadavky. V učebnici ženského lékařství Trapl popisuje čtyři hlavní změny, týkající se vzdělávání porodních asistentek:

- na prvním místě je nutnost a potřeba, aby porodní pomoc byla poskytována vzdělanými pomocnicemi s odbornými znalostmi. Jako vzory prvních učebnic sloužily Moschionovy spisy již z doby antického Říma
- na druhém místě těchto změn je to, že dochází k vydávání řádů, které upravují a přesně definují činnost porodních asistentek. Tyto řády vydávala městská obec, tzn. buržoazie, která byla ve vedení obce či města. V Kolíně nad Rýnem byl v tomto období zřízen první řád roku 1453, jež byl svěřen do rukou městského lékaře, který držel dozor nad porodními bábami. Druhý takový řád byl vydán roku 1477, třetí řád roku 1555 a ten nařizoval, aby porodní báby vykonávaly zkoušku a nutnost, aby v těžkých případech u porodu volaly lékaře. I ve Francii vycházely řády pro porodní báby. První z nich vyšel roku 1560 a porodní báby povinně přidružil k cechu chirurgů. Význam tohoto řádu tkvěl v tom, že porodní báby musely mít odborné znalosti, neboť tento chirurgický cech přísně dbal na vzdělávání svých členů. A tak roku 1630 bylo ve spolupráci s chirurgy zřízeno porodnické oddělení – Hôtel Dieu
- třetí významná změna v 16. století se přímo nedotýká vzdělání porodních asistentek, ale mám potřebu ji uvést, neboť se jednalo o provedení císařského řezu na živé rodiče. První takovýto řez byl proveden roku 1540 chirurgem Ch. Maini z Itálie



- čtvrtá významná změna se týkala toho, že renesančním porodnictvím se začínají zabývat chirurgové (Trapl, 1953, s. 12)

#### **4.1 Výuka porodních asistentek v Evropě od 15. - 18. Století**

Hôtel Dieu – vybudovaný na základech prvního špitálu ve Francii roku 1195, jsem zmiňovala již dříve v souvislosti s významnou porodní bábou Margueritte duTertre a počátky porodnické péče v Paříži. V této kapitole se dozvíme, jak se zde vzdělávaly porodní asistentky. Hôtel Dieu je nejspíše nejstarší škola pro porodní asistentky, která byla založena o více než 435 roků později, roku 1630. Tehdejší porodní babičky zde studovaly tři měsíce, přičemž první měsíc a půl pracovaly za přítomnosti a dohledu zkušené porodní báby a až tehdy, pokud se studentka osvědčila, mohla pracovat samostatně. Přísný zákaz vstupu do budovy školy platil pro muže, výjimku tvořili vyučující profesoři. Tento ústav navštěvovaly nejen budoucí porodní asistentky z Francie, ale také z Anglie, kde takové školy chyběly, stejně tak jako v Holandsku. A tak netrvalo dlouho a v městě Leyden v Holandsku roku 1725, v irském Dublinu roku 1736, v skotském Edinburghu roku 1739 a v neposlední řadě také v Londýně 1749 začaly vznikat školy pro výuku porodních asistentek. Nutno podotknout, že už v těchto školách byly k výuce a nácviku porodních mechanismů používány modely ženského těla, tzv. fantomy, příloha č. 4 a 5. Všechny uvedené školy mezi sebou velmi úzce spolupracovaly (Fiala, 2011, s. 2).

V Amsterdamu roku 1700 byl ke zkoušce z praktického porodnictví pro porodní báby stanoven okruh těchto znalostí a po jejich zvládnutí mohly teprve potom plnit praxi:

1. Znat názvy různých částí dělohy.
2. Seznam znamení pro stanovení těhotenství.
3. Popsat znamení, které je plodové vejce bez plodu k rozlišení mezi těhotenstvím, zánět hrozňovou (mola hydatidoza) a potratem
4. Popsat známky započetí porodu.
5. Znat přípravu před porodem.

6. Poloha rodičky během porodu.
7. Popsat průběh normálního porodu.
8. Vyjmenovat opatření nutná pro abnormální uložení plodu v děloze.
9. Stanovit stadium porodu, kdy má bába poučit rodičku, aby začala tlačit.
10. Co dělat, když blány zůstanou zachovány a rodička silně krvácí.
11. Co dělat, když již blány praskly, ale porod nepostupuje (Doležal, 2011, s. 48).

Válkou zdecimovaná populace v Německu vyžadovala určitá zásadní ekonomická a medicínská řešení. G. W. Leibniz (1646-1716), napsal roku 1680 velmi zajímavý spis *Medicinal behörde /Léčený orgán/*, ve kterém uvádí určitá opatření vedoucí k zachování zdraví obyvatelstva a chodu státu. Roku 1696 lékař C. B. Behrens, ucelil lékařské a hygienické předpisy do publikace *Medicus legalis /Lékař/*, kde mimo jiné tyto kodifikační spisy ustanovovaly i výchovu a zkoušení porodních bab. Všechny tyto kroky měly vést opět k tomu, aby se zamezilo hazardu se zdravím obyvatelstva. Zdejší porodnictví bylo pod francouzským vlivem, ale vyvíjelo se ve městě Štrasburg. Zde byl roku 1728 založen institut *Mutterschule aller anderen Institute von der Art in Teutschland*. Zde byl ustanoven tzv. mistr porodních bab - *Hebammen-meister*. Jeho úkolem bylo dvakrát do týdne zadarmo přednášet porodním babám a demonstrovat jim anatomické pitvy. Třikrát týdně navštěvovat porodnici, kde měl za úkol kontrolovat nemocniční a městskou porodní bábu, a také musel vydat učebnici o porodnictví. Absolventky *Mutterschule* musely vykonat zkoušku před komisí, která se skládala z člena magistrátu *Oberammenmeister* /vrchní mistr porodních bab/, proděkan, městský fyzik a také *Hebammen-meister*. Další zkouška potom následovala u šesti přísedících porodních bab, které ji mohly školit prakticky. Výuka probíhala nejprve na *fantomech*, po té přímo u porodu za přítomnosti mediků. Nově se také budovaly tzv. *akuširsály*, dnešní porodní sály. *Charité*, byla nová nemocnice, která se roku 1727 otevřela v Berlíně a měla také samostatný sál určený pro porody. Výuku porodních asistentek zde vedl od roku 1751 J. F. Meckel, profesor anatomie, jeho posluchačky absolvovaly školení v *Theatrum anatomicum* na závěr posluchačky školy *Charité* absolvovaly praktickou část pod vedením chirurga a ústavní porodní báby. Existovalo Královské nařízení, které

přikazovalo, aby každé město, dle velikosti, posílalo každý rok jednu až dvě ženy k babskému školení. Další porodnická škola byla založena v Göttingenu dne 28. 6. 1751 a do čela byl postaven J. G. Rorderer a tvrdě kritizoval porodnictví, které bylo v tehdejšímu Německu na úrovni středověku. Tyto spory se táhly téměř pět let, ale tento postoj vyvolal založení nových porodních institucí. Z dochovaných statistických údajů víme, že v Berlíně roku 1757 umřelo 98 rodiček, v Lipsku roku 1740 to bylo 61 a Göttingenu 68 rodiček. Proti takové zaostalosti porodnictví sílil tlak veřejnosti a hlavně učenců a tak v roce 1763 vznikla další porodní škola v Kasselu, roku 1765 v Altoně, roku 1766 v Mannheimu, roku 1768 v Braunschweigu, v roce 1775 v Drážďanech – Fuldě, v roce 1777 v Magdeburgu, roku 1779 ve Würzburgu - Jeně. Také v tehdejšímu Prusku vznikaly takové školy především v okresních městech. Počet porodů v porodnických ústavech byly na začátku velice malé, zhruba mezi dvaceti až padesáti porody, ale postupně se navyšovaly až téměř na 500 porodů (Doležal, 2011, s. 63).

## **4.2 Vzdělávání porodních asistentek v Evropě v 19. - 20. Století**

Trapl popisuje 19. století principiálně stoletím nové společnosti, kde se velmi proměnila vládnoucí skupina. Z aristokratické a feudální společnosti se stala společnost, kde vládla buržoazie jako vládnoucí třída. K výrazným změnám došlo nejen v průmyslu, v tovární výrobě, ale hlavně v technickém pokroku, který je spojen s přírodními vědami a tím i s lékařstvím a porodnictvím. Stupeň pokroku rozvoje společnosti v porodnictví se projevil tak, že tento obor se stal hlavně věcí lékařů. To znamená, že se zánikem feudální společnosti přestaly platit feudální rozdíly mezi chirurgem a lékařem, a chirurgie jako obor, se po dlouhých staletích samostatného odloučení stává součástí lékařství. V praxi to znamenalo setření sociálních rozdílů mezi chirurgem, lékařem a porodníkem, neboť se všichni stali součástí oboru lékařství. Toto století je typické budováním porodnic a pokračováním toho, co bylo zahájeno v 18. století. Znamenalo to, že vznikaly porodnické kliniky a ústavy, např. Maternité v Paříži a spolu s nimi byl kladen velký nárok na počet absolventek babských škol, pro které bylo v těchto ústavech a klinikách uplatnění. Převedení do praxe to znamená, že došlo k významnému rozvoji vyšetřovacích metod, J. Lejumeau de Kergaradze zavedl auskultaci /poslech/, bylo zdokonaleno bimanuální vyšetření. Stanoveny byly jasné známky těhotenství A.Hegarem. Děsivý problém horečky omladnic osvětlil ještě dříve než Pasteur, maďarský porodník Ignác Filip Semmelweis (1801-1865), jehož objevy tvoří základ

bakteriologie. Dodržování přísných zásad antiseptiky je základem učení Josepha Listera i v porodnictví. Nemožno vzpomenout zavedení oční kredeizace novorozence a to roku 1854 K. S. F. Crédém, jako prevence bakteriologických očních zánětů novorozenců po porodu (Trapl, 1953, s. 13).

S tímto názorem se shoduje i Klaus (1961, s. 34) a dále zmiňuje důležitost narkosy, v kombinaci s antiseptikou, jež významně přispěly k provádění císařských řezů. Zde je hlavním průkopníkem ital Ed Porro, M. Säger, nebo F. A. Kehrer. Narkosu do porodnického oboru zavedl porodník z Anglie James Yong Simpson a to za použití chloroformu. Císařský řez, jako operační výkon, v 19. století přestal být operací s vysokou úmrtností. Všechny tyto skutečnosti vedly k rozvoji operačního porodnictví 19. století a také zlepšení jeho vedení porodní asistentkou, ve spolupráci s lékařem.

Doležal (2011, s. 18), ve své knize uvádí, jak tomu bylo se vzděláváním porodních asistentek v Rusku, jehož počátky datuje od roku 1754. V tomto roce se objevuje v Rusku první nařízení, jež se týká vzdělání porodních bab, a to přímo v Moskvě. J. F. Erasmus, byl první učitel porodních asistentek v Moskvě. Roku 1762 napsal první ruskou učebnici pro porodní asistentky. Tou dobou bylo v Petrohradě zahájeno vyučování porodních asistentek pod vedením A. Lindemana. O dva roky později vznikla porodnice v Moskvě a o deset let později také v Petrohradě. Historicky je důležité, že při vzniku další, druhé porodnice v Petrohradě se datuje i vznik další babské školy, kde působil M. Maksimovič-Ambodik (1744-1812). Ten také napsal ruskou učebnici o porodnictví. V 19. století se porodní asistence v Rusku rozvíjela s velkou razancí. Zejména osobnosti jako např. Lazarevič, Florinskij, nebo Stroganov, který je i u nás známý léčbou eklampsie.

## **4.3 Autoři románů o porodních asistentkách a porodnictví z období**

### **15. - 20. století**

#### **Antonín Doležal**

Český lékař, univerzitní profesor, porodník, antropolog pracoval po promoci jako sekundář v kladenské nemocnici. Od roku 1954 působil jako porodník na II. gynekologicko-porodnické klinice 1. LF UK v Praze /U Apolináře/. Obhájil doktorát věd a jeho hlavním zájmem byla porodnická problematika. Desítky let se zabýval dějinami porodnictví a tyto informace a zkušenosti využil v románu *Pierre de la Ravel*, pařížský porodník, který je zasažen do Francie 18. století. Autor popisuje Paříž 18. století jako kolébku pokrokového a vědeckého porodnictví. Životní příběh hlavního hrdiny, chirurga a porodníka de la Ravela, uvádí čtenáře do doby, kde se promítá dramatičnost období francouzské revoluce, nové anatomické a fyzikální poznatky, své místo zde mají porodní báby, politikové, filozofové, ale i tyrani a válečníci. Čtenář může být zaskočen naturalismem a drastičností popisovaných událostí. Autor si nepotřeboval v románu nic vymýšlet, ale podává obraz reality a pokroku vědy. Autentičnost je založena na hlubokých historických znalostech autora, které získal nejen díky francouzskému stipendiu, ale hlavně studiem francouzské *Bibliothèque Interuniversitaire de Médecine*. Kromě autorství románové literatury, je autorem několika odborných monografií, např. *Etiologie samovolného předčasného přerušení těhotenství*, *anglických výukových materiálů – Phylogenetic problems of human reproduction*, *Technika porodnických operací*, *Právní odpovědnost a právní vztahy v porodnictví*, *(Ne)pikantní jazykověda*, *Lékařský slang a úsloví*, nebo *Od babictví k porodnictví* (Doležal, 2003, s. 11).

#### **Daniela Tinková**

Autorka působí na Filozofické fakultě UK v Praze, kde vyučuje studenty předmět *Vlivy anglosaské a především francouzské historiografie*. Ve svých výzkumech se zaměřila na období 18. a 19. století, které jak udává, bylo přelomové. V románu *Tělo, věda, stát*, popisuje zrod porodnic v osvícenské Evropě a ústředním tématem zůstává profesionalizace porodní asistence. Tinková zde detailně popisuje zrození a přístup k těhotenství a porodu. Na základě příruček a učebnic pro porodní báby, se pokouší najít odpovědi na otázky výchovy nových

porodníků a porodních asistentek, odhalování nelegálních porodnických praktik, či boření mýtů a předsudků o porodnictví. Mezi další tituly této autorky můžeme zařadit román Hřích, zločin, šílenství v čase odkouzlování světa, jež zobrazuje modernizační trendy kriminalizace a sociální disciplinace v prostředí revoluční a osvícenské Francie, v Toskánsku a v habsburské monarchii s důrazem na české země (Tinková, 2010, s. 15).

### **Roberta Richiová**

Narodila se v USA, dnes žije v Kanadě, nebo v Mexiku. Vystudovala práva a 25 let působila jako rozvodová právnička. Autorka je považována za jednu z nejvýraznějších osobností historického romanopisectví. Jejím nejznámějším románem je Porodní bába z Benátek, jehož děj se točí kolem praktik porodnictví té doby a je zasazen do období kolem roku 1575. Po úspěchu s výše uvedeným titulem, Richiová napsala volné pokračování románu s názvem Porodní bába z harému, jež popisuje příběh Hanny, která působí jako porodní bába v přepychovém paláci Murada III. v Konstantinopoli (Richiová, 2016, s. 7).

### **Sabine Ebertová**

Působí jako nezávislá spisovatelka a novinářka. Je autorkou celé řady historických románů. Sága o porodní bábě Martě se stala bestsellerem, nejen v německy hovořících zemích. První díl ságy z ranného středověku se jmenuje Tajemství porodní báby a je zasazen do období 12. století, za doby vlády císaře Friedricha Barbarossy. Druhý díl se jmenuje Osudy porodní báby, je román, který je situován opět do období kolem roku 1180 a zabývá se nejen porodnictvím, ale také řeší problematiku církve a čarodějnictví. Třetí díl nese název Rozhodnutí porodní báby, čtvrtý Kletba porodní báby a pátým dílem Sen porodní báby tato veleúspěšná sága o porodnictví končí (Erbertová, 2012, s. 625).

## **Kateřina Tučková**

Vystudovala gymnázium v Brně, dějiny umění, český jazyk a literaturu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Doktorský titul získala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v roce 2014. Dosud nejslavnějším a nejhodnotnějším dílem Kateřiny Tučkové je historický román *Žitkovské bohyně*, který byl vydán poprvé roku 2012. Autorka v něm vypráví příběh žen, přírodních léčitelek z oblasti Bílých Karpat. Počátek historie začíná ve středověku, během kterého se jim podařilo přežít veškeré církevní i světské útrapy, a končí ve dvacátém století po střetu s komunistickým režimem. Popisuje, jak vysoko v kopcích Bílých Karpat žily odedávna ženy obdařené výjimečnými schopnostmi. Uměly léčit a pomáhat při porodech, poradit v nesnázích a také prý viděly do budoucnosti. Říkalo se jim bohyně a své umění si předávaly z generace na generaci. Dora Idesová patří k posledním z rodu žitkovských bohyní. Jejich umění se však nenaučila, vystudovala etnografii a rozhodla se napsat o nich rozsáhlou vědeckou studii. Na konci devadesátých let objeví v pardubickém archivu ministerstva vnitra operativní svazek StB, vedený na vnitřního nepřítele – její tetu, bohyni Surmenu. Dora rozplétá osudy žitkovských žen a s překvapením zjišťuje, že ačkoli se sama bohyní nestala, je i ona nedílnou součástí tajemné tradice... Oslavovaná kniha byla překložena do více než čtrnácti jazyků, v roce 2012 získala cenu Český bestseller v hlavní kategorii beletrie a Cenu Josefa Škvoreckého. Roku 2013 dostala cenu nakladatelství Kosmas Magnesia Litera. I toto dílo se dočkalo divadelního zpracování, tentokrát v Městském divadle ve Zlíně a připravuje se i zpracování filmové (2012, s. 6).

## 5 Vývoj vzdělávání porodních asistentek v Čechách v 15. - 18. století

Nepokoje, ještě z doby pobělohorské, nástup Habsburků k moci způsobily, že anatomické poznatky známé v Evropě již v polovině 16. století, se do českých zemí dostávaly se značným zpožděním. Z tohoto období byla již známa Vesaliova všeobecná anatomie, Fallopiova anatomie ženského pohlavního ústrojí, nebo Arantiovy studie plodu. Čechy byly značně izolovány od pokrokových zemí, mezi které patřila Francie a Anglie, kde porodnictví a medicína se ubíraly tím správným směrem. Významným opatřením té doby bylo, že v 18. století se začala kontrolovat a upravovat náplň činnosti porodních asistentek. Tehdejší společnost se zajímala také o jejich vzdělání a sociální postavení. Vlašský špitál (r. 1609, Menší Město Pražské), byla první instituce u nás, která zajišťovala péči o těhotné ženy a jejich děti, navíc plnila ještě funkci sociální a to téměř 200 let. Roku 1765 na Novém Městě Pražském byly položeny základy porodnice a nalezince pro opuštěné děti. Zhruba po 10 letech fungování, byl tento ústav přesunut zpět do Vlašského špitálu, kde navíc byla zahájena výuka nejen porodních asistentek. Po řadu let, to byla jediná vzdělávací instituce porodní asistence v Praze, ale také v celých Čechách. Kapacitou ovšem nestačil. V druhé polovině 18. století zde bylo hospitalizováno až tisíc pacientů ročně. Proto byla tato péče přemístěna do nové a zrekonstruované porodnice u sv. Apolináře v Praze a zde svoji funkci plnila téměř 100 let. V letech 1784 byly zbudovány i další porodnice v Čechách, a to v Olomouci a v Brně, tudíž toho času, na tom byla Morava se dvěma porodnicemi lépe než Čechy (Čech, 2006, s. 17).

Vránová udává, že v Čechách se porodní asistentky se vzdělávaly již od 14. století a to v Praze na Karlově univerzitě, která byla založena roku 1348. Byly to ovšem jenom teoretické přednášky o vedení porodů a gynekologii. Přednášky tehdy vedli profesori anatomie a chirurgie patřící do duchovního stavu (Vránová, 2008, s. 39).

Přezkušování porodních bab bylo nařízeno od roku 1651, pokud tuto zkoušku porodní bába neměla vykonanou, nemohla chodit k porodu. Velkým přínosem pro zvýšení vzdělanosti porodních asistentek v Čechách bylo období vlády Marie Terezie. Tou dobou, kromě praktických zkušeností, byla porodním asistentkám přednášena podrobně anatomie a na závěr studia vykonávaly velmi podrobné zkoušky. Roku 1737 J. Melič založil v domě U Montágů soukromou porodnici, kde vyučoval nejen lékaře, ale také porodní asistentky. První studijní řád pro porodní asistentky byl stanoven roku 1804. Tento řád kladl za povinnost účast na



porodnickém kurzu a v závěru absolvovat zkoušku a získat diplom. Náročné po teoretické, ale i praktické stránce byly zkoušky za A. Jungmmana, kdy studentky porodní asistence musely před komisí vést porod na fantomu, provést potřebné hmaty při obratech plodu a porodech (Vacková, 2013, s. 1).

Vránová (2007, s. 39), popisuje reformy ve vzdělání porodních asistentek takto. Na základě tereziánských reforem byly provedeny rozsáhlé změny lékařského studia, studijních předpisů a povinností profesorů. Od roku 1759 zajišťoval výuku porodních bab učitel, který měl vzdělání doktora medicíny a magistra porodnictví. V tomto období byly vydávány učebnice pro porodní báby jak v českém, tak v německém jazyce. V obou jazycích probíhala i výuka. Výuka porodnictví pro mediky byla na univerzitu zavedena až o 26 let později. Roku 1770 byl stanoven Generální zdravotní řád, který krom jiného přesně vymezoval povinnosti zdravotnických pracovníků včetně porodních asistentek. Tento řád platil téměř 100 let.

Wilhelm Lang (1813-1881), patřil k Jungmannovým žákům, vypracoval a prosadil návrh na reformu studia porodních asistentek a podle této normy se vyučovalo v Čechách až do roku 1920. Přednášky teorie přesunul z univerzitního Karolina do porodnice a spojil je s praktickou částí, která trvala čtyři měsíce (Dvořáková, 2011, s. 35).

## **5.1 První učebnice pro porodní asistentky**

První učebnici pro porodní báby v latině, napsal Moschion v 6. století a sestavil ji z díla Sorana z Efesu. Tato učebnice, byla po staletí vzorem a předlohou k tvorbě dalších, nových učebnic. Pozoruhodnost této knihy tkvěla v tom, že obsahovala 28 kreseb, na kterých bylo vyobrazeno množství různých poloh plodu v děloze. Eucharius Rösslin čerpal z této knihy a roku 1512 poprvé vydal svoji učebnici pro porodní báby, která nesla název Růžová zahrada těhotných žen a porodních bab, díky knihtisku se pak rozšířila v mnoha překladech po celé Evropě. Do českého jazyka tuto knihu přeložil Nicolaus Claudjan roku 1519 a byla vydána pod názvem Zpráva a naučení ženám těhotným a babám pupkořezným, netoliko prospěšná, ale potřebná. Celkový náklad byl asi ve sto vydání (Trapl, 1953, s. 10).

Všechny výše uvedené učebnice pro porodní báby uvádí ve své knize i Doležal, avšak také i některé další. Učebnice z roku 1615, se nazývala O ctných manželkách těhotných a rodičkách křesťanských, jejich před Bohem vzácnosti a nebezpečném kříži, kdo jej na ně a proč vzkládá.

Autorem byl kněz Havel Žalanský. Byl to krátký spis, určený nejen pro porodní báby, ale také pro laickou veřejnost. Mnohačetná reedice svědčí o tom, že o takovéto spisy byl velký zájem. Ať už byly čtenářkami porodní báby, nebo obyčejné ženy, předpokládala se jejich gramotnost. Jan Amos Komenský (1592-1617), sepsal Informatorium školy mateřské, které bylo vydané v polském Lesznu roku 1633, jehož obsahem jsou rady, které se týkaly především životosprávy v těhotenství. Za velmi zajímavou a neobvyklou publikaci označuje ve své publikaci Doležal, pod názvem La commare /Porodní bába/, jež byla vydána roku 1595 a jejím autorem je Scipione Mercurio (1540-1615). Tato kniha podrobně popisuje spoustu porodnických komplikací, obraty plodu, je založena na výborné anatomické struktuře. Mercuriovým učitelem byl slavný Arantius, který provedl roku 1578 na zavražděné ženě, která byla v pokročilém stadiu těhotenství císařský řez a porodil tak živé dítě. Tato kniha má výborné ilustrace, mimo jiné i císařského řezu (Doležal, 2001, s. 30).

Český porodník Hynek Ruth (1731-1797) přeložil z němčiny knihu, která vyšla ve Vídni roku 1778 a měla název K naučení kniha o babském umění s tabulkami vysvětlená. Polský překlad z roku 1786 je k dispozici v Jungmannově knihovně v Olomouci. Josef II. a Marie Terezie vítali a podporovali překlady učebnic pro porodní báby do češtiny. Bylo zavedeno triviální školství a chudým a nevzdělaným se tak dostávalo kvalitní zdravotní péče. Zemský řád zdravotní vydaný roku 1753 zahrnoval kompetence lékařů, chirurgů, porodních bab, lazebníků a ranhojičů (Doležal, 2001, s. 95).

## **Herbáře**

Fiala (2011, s. 3) věnuje ve svém článku zvláštní pozornost herbářům, které byly prostředkem vzdělávání nejen ve středověku. Herbáře se v té době zakládaly především z důvodu medicínského, nikoli botanického. Pozornost v herbářích byla zaměřena především na léčivé byliny, jedy a jejich využití v lékařství. Byliny, dle tehdejších představ, podléhaly kosmickým vlivům, a proto byl kladem velký důraz a podrobný popis kdy a jak se mají sbírat. Autorem největšího českého herbáře, který byl napsán v latině, je Křišťan z Prachatic. Později vyšel i ryze český herbář, který byl jedenáctý v pořadí v celoevropském měřítku. Vyšel roku 1517 v Norimberku, obsahoval dřevorytiny rostlin s jejich přesnými popisy. O vydání se zasloužil již dříve vzpomínaný Nicolaus Claudian. Autorem byl J. Černý (1480-1530) a byl vydán pod názvem Kniha lékařská, která slove herbář aneb zelinář, velmi užitečná z mnohých knihlatinských vybraná. Nalezly bychom v něm více než 380 druhů bylin, přičemž popisy některých z nich jsou tak velmi přesné, že bychom je mohli použít i dnes. Posledním

herbářem, o kterém mám potřebu se na tomto místě zmínit je ten nejnámější – Mattioliho herbář. První, kdo přeložil toto dílo, byl Tadeáš Hájek roku 1562. S mnohými obměnami byl přeložen snad do všech jazyků světa a vydáván je dodnes.

Veškeré medicínské literatury, včetně knih a učebnic pro porodní báby přibývalo. Později byly vydávány už v národním jazyce a obsahově se lišily jen nepatně.

## **5.2 Zajímavosti ze starých porodnických učebnic, archiválií**

F. J. Mošner v knize Babictví popisuje, že u porodu bylo vždy středem zájmu porodní báby i rodičky, aby nedošlo k prasknutí hráze a tak poranění rodičky. Podpírání hráze je popisováno velmi podrobně, „neboť její roztržení, dělá rodičku po zbytek života mrzákem“. U nepravidelných porodů velmi přesně popisuje mechanismy deflexních poloh termíny – varhy, nebohanpysky /stydké pysky/, špidla /záhlaví/, poutec /temeno/, ciplý /tepny/, krvoval /velké krvácení/, materník, dětinec /děloha/, název děloha, v Mošnerově době ještě nebyl znám (Vránová, 2007, s. 52).

O studujících porodních asistentkách se dochovaly dokonalé záznamy v archivu olomoucké univerzity. V roce 1783 zde studovaly tři žákyně, roku 1784 dvě z pěti neprospěly, v roce 1785 z třicetidevíti žákyň prospělo jen dvanáct. V době působení Feichtera bylo aprobováno 175 porodních bab. Ranhojičů a porodníků bylo za tuto dobu celkem 302. V dalších letech zájem o profesi porodní asistentka stoupal a počet přijatých uchazeček rostl. Téměř dvě třetiny přijatých dívek byly češky, zbytek počtu tvořily němky, nebo uchazečky z Uher. Všechny však musely rozumět a hovořit česky a německy. Vesměs se jednalo o dívku svobodnou, což bylo vždy zapsáno, věk studentek se pohyboval od 21 do 46 let. V roce 1888 studovaly porodní asistentku i čtyři řádové sestry. Kurzy se konaly dvakrát do roka a souvisela s praxí v nemocnici, nebo nalezinci dopoledne od 8-11hod a odpoledne od 14-16 hod.. Teoretická nauka byla v úterý, středu a sobotu od 11-12 hod. a pondělí, čtvrtek, pátek od 16-17 hod. a trvala vždy jednu hodinu (Wondrák, 1993, s. 110).

## **Přísaha porodních bab**

V období vlády Marie Terezie vykonávaly porodní asistentky při ukončení studia a nástupu do praxe přísahu, kterou odříkávaly nazpaměť. Vránová tuto přísahu, ze dne 16. března 1874 parafrázuje a udává, že v pozdějších letech, byla vždy studentkám přečtena a zněla asi takto: Slibujete, že těhotným, ženám rodícím i po porodu, kterým ku pomoci volána budete, ať sic chudým, právě tak bohatým, svým uměním ochotně pomáhati budete, přitom všechny povinnosti, zákony pro porodní báby, nařízení a instrukce, jež předepsány věrně a svědomitě dodržovati budete. Po přečtení porodní bába podala ruku řediteli babické školy a řekla: „*Tomu, co mi bylo přečteno jsem porozuměna a slibuji to zachovávat*“ (Vránová, 2007, s. 54).

## 6 Vývoj vzdělávání a profese porodní asistentka v Čechách

### v 18. -19. století

Roku 1804 byl stanoven pro porodní asistentky první studijní řád, který ustanovoval vzdělání porodních asistentek formou porodnického kurzu ať už na univerzitě, nebo lyceu. Praktická část výuky byla stanovena v trvání minimálně dvou měsíců na porodnickém oddělení. Ukončení studia bylo završeno zkouškou a získáním diplomu. Porodnictví porodním asistentkám na univerzitě přednášel Antonín Jungmann, který za tímto účelem napsal pro porodní báby učebnici Úvod k babení. Za dobu Jungmannova působení na univerzitě studovalo a studium řádně ukončilo téměř 8000 porodních asistentek. Když Jungmann z univerzity roku 1850 odešel, ministerstvo nařídilo kliniku rozdělit tak, aby polovina sloužila pro výuku mediků a druhá pro výuku asistentek. Poblíž porodnice byl navíc pronajat Helfertův dům, odkud byly povolány studující porodní báby k porodu v kdykoliv ve dne i v noci. Od počátku roku 1852, byla výuka porodních asistentek soustředěna do teoreticko-praktických ročních kurzů, přičemž v každém z nich bylo vždy minimálně 60 studentek. Nová porodnice, která byla vybudována na Větrově, nesla název Červený dům. O pár let později, zhruba roku 1875, se v tomto domě datuje vznik porodnické kliniky. Jako první se do čela kliniky postavil profesor Karel Pawlík, později kliniku vedl profesor Václav Rubeška. I Rubeška za dobu svého působení na klinice napsal učebnici pro porodní báby Porodnictví pro babičky (Doležal, 2001, s. 35).

Rubeška (1897, s. 1), ve své učebnici pro porodní asistentky, vymezuje jejich úkoly do několika oblastí. Vedení fyziologických porodů, poradenská činnost pro těhotné a po porodu, ošetřování šestinedělky a pomoc v ošetřování novorozence. V momentě, kdy porodní asistentka zjistí jakoukoliv nepravidelnost, je její povinností informovat lékaře, aby tak předešla komplikacím ze strany matky, nebo dítěte. Rubeška porodní asistentky v té době nazývá porodní babičky a jejich povolání považuje za nanejvýš důležité. Vědomosti, k tomuto povolání potřebné, získá na škole babické, a pokud úspěšně absolvuje závěrečnou zkoušku, získává diplom a má právo tuto činnost vykonávat. V roce 1773 došlo k postátnění jezuitské koleje ve městě Olomouci a vznikla univerzita se třemi fakultami, filozofická, právnická a teologická. O pět let později byla filozofická fakulta přeložena do Brna, kde se přednášela i anatomie a chirurgie. Za další čtyři roky dochází ke zrušení Brněnské univerzity a vzniklo

medicínsko-chirurgické lyceum se sídlem zpět v Olomouci. Zde se vzdělávali venkovští i městští ranhojiči a také porodní asistentky.

V Brně se porodní asistence vyučovala v německém jazyce, na rozdíl od Olomouce. Zde se od roku 1804 vyučovalo jak česky, tak německy. Na počátku vedli výuku porodnictví profesori anatomie. Největší podíl zásluh na výuce porodních asistentek nesou tito tři profesori: F. J. Mošner, F. Groh a V. Vyšín. Tito profesori vyučovali porodní asistentky dle Jungmannovy učebnice a také z Mošnerova Babictví, které bylo vydáno ve dvou vydáních roku 1830 a 1848. K těmto učebnicím později přibyli ještě dvě další od F. Troriepa a K. T. Tormaye. Po ukončení studia a složení slibu, měla absolventka diplom v německém jazyce, což bylo až do roku 1880 předmětem kritiky. Profesor Groh to zpočátku obhajoval tak, že diplom slouží jen k úřední potřebě, ale přes to se podařilo, že od 22. 12. roku 1880 vyšlo nařízení, vydávat diplomy v češtině, příloha č. 6 (Vránová, 2007, s. 42).

Dvořáková (2004, s. 35) uvádí, že roku 1893 se rozhodlo o oddělení babické kliniky pražské univerzity, aby fungovala na dále jako C. K. škola babická v Praze a umístěním zůstalo nezměněno. Výuka porodních asistentek byla téměř nepřetržitá, protože každý rok byly zahájeny tři čtyřměsíční kurzy, z čehož dva byly určeny pro studentky z česka a jeden pro studentky z německa. Obrovské vytížení znamenalo pro Rubešku velkou pracovní zátěž, bez jakéhokoliv volna. Odhaduje se, že za 28 let jeho výuku absolvovalo až pět tisíc porodních babiček, které pak šly za prací do celých Čech. Rubeška i v takto náročných podmínkách toho mnoho vykonal na poli vzdělávání porodních asistentek.

## **7 Vývoj vzdělávání porodních asistentek v Čechách v období od 19. do 20. století**

Macků (1991, s. 10) oslavuje nejen 18. století, ale hlavně 19. století, ve kterém porodnictví se stává vysoce odbornou vědou přednášenou na univerzitách, která se zaměřuje především na zkoumání těhotenských vlivů, problematikou porodů a šestinedělí. Tou dobou, jsou většinou při lékařských fakultách zakládány i samostatné porodnické kliniky. Počet těchto ústavů až do konce druhé světové války, byl velice nízký. Do té doby, většina porodů probíhala v domácím prostředí a jen nepatrné procento majetných rodiček rodilo v soukromých ústavech. Po druhé světové válce došlo k významné změně, rostl rychle počet gynekologicko-porodnických klinik a ústavů a s tím souvisely i nároky na počet personálu. Jejich odborná i postgraduální výchova byla zajištěna institucionálně. Péči o ženy před porodem a rodičky plně převzal stát a koncepce gynekologie a porodnictví zdůrazňovala preventivní charakter s důrazem na prenatální péči. Tou dobou vznikl interdisciplinární obor perinatologie, který sdružoval porodníky, genetiky, pediatrie a internisty.

Vránová o historickém období 19. - 20. století a vzdělávání porodních asistentek, se vyjadřuje tak, že brzy po získání státní samostatnosti, se začaly ozývat hlasy k reorganizaci výuky. Paradoxně ovšem došlo k tomu, že roku 1920 ministerstvo zdravotnictví kurzy pro nové porodní asistentky zrušilo a konaly se jen kurzy pro již praktikující porodní báby. Z babické školy se stala opět univerzitní klinika a kompetence ministerstva zdravotnictví, převzalo ministerstvo školství. Roku 1925 se konal Mezinárodní sraz porodních asistentek v Praze, kde V. Rubeška spolu s F. Pachnerem žádali aspoň tříleté studium porodní asistence, namísto tehdejších deseti měsíců. Bohužel, neuspěli. Až roku 1928 v listopadu vyšel zákon O pomocné praxi porodnické, a o Vzdělání a výcviku porodních asistentek, který ovšem nezahrnoval tzv. rajonování a ani pojištění. Nové státní ústavy pro vzdělávání porodních asistentek vznikly roku 1930, pro Čechy v Pardubicích, v Ostravě, pro německé studentky v Liberci. Teprve od roku 1947 se studium porodní asistence prodloužilo z dosavadních deseti měsíců na dva roky. Tou dobou v Československu fungovaly už jen dva ústavy, a to v Pardubicích a v Ostravě (Vránová, 2007, s. 90).

Fiala (2013, s. 1) se shoduje s Vránovou, také se všemi uvedenými daty i údaji, a navíc uvádí, že vznik Československé republiky dával naději porodním asistentkám na zlepšení jejich postavení. Roku 1919 byl založen spolek Ústřední jednota porodních asistentek, porodní asistentky také vydávaly časopis Věstník, věnovaný problematice porodní asistence. Zákon z roku 1928, mimo jiné ustanovoval, používání názvu profese porodní asistentka.

Trapl (1951, s. 6), ale název porodní asistentka označuje za nevhodný a neohebný. Místo něho, ve své učebnici Praktického porodnictví, uvádí název profese přejatý z francouzštiny - akušerka, který označuje za daleko přiléhavější a jak dále udává, ve své knize jej užívá i profesor Odstrčil.

### **Zákony**

Trapl (1951, s. 587) klade zvláštní důraz na vzdělání, výchovu a kompetence nových akušerek a dále tvrdí, že veškerá odpovědnost a tíha za doma vedený porod je v rukou akušerky. Dále udává nutnost, aby se porodnictví vyvíjelo správným směrem, musí se od akušerek vyžadovat odborné vzdělání, praktické školení v porodnictví i ošetřování novorozence. Akušerky musí stále navštěvovat opakovací kurzy, přednášky a vydávat odborné časopisy. Dále jim musí být zajištěno dobré honorování, neboť jen tak budeme mít v našich porodních ústavech kvalitní personál. Dalším Traplovým požadavkům na akušerky patřila distribuce do chudých a vzdálených krajů naší republiky. Uvědomoval si, ve styku s ženami, rodinami a zejména na vesnicích je akušerka první zdravotnickou instancí, proti musí být dobře vybavena odborně, ale i existenčně. Nelíbilo se mu, že dosud praktikovaly akušerky, jež vyšly ze starých škol, kde vzdělání porodní asistentky spočívalo v absolvování 4-5 měsíčního kurzu, což se mu jevilo jako nedostatečné. Malým krokem k nápravě bylo učiněno Zákonem č.200/1928, který prodloužil délku vyučování na škole na 10 měsíců a rozšířil obsah vyučovací látky zejména v péči o kojence. Nebyla ale řešena existenční otázka porodních asistentek, penzijní pojištění a co hlavně, otázka distribuce akušerek po celém území ČR. Na Moravě, v době německé okupace, začala **Zemská péče o mládež** vzdělávat akušerky, zvláštními kurzy v péči kojence a prenatální služby obzvláště v těch oblastech, kde byla úmrtnost kojenců nejvyšší. Tato skutečnost, byla akceptována novým zákonem, který vedl k další reformě vzdělávání porodních asistentek v těchto třech bodech. Za prvé, celkové i odborné vzdělání musí být zvýšeno, za druhé sociální úroveň celého stavu musí být zlepšena potřebným honorováním dle vykonané práce a za třetí, distribuce akušerek musí být účelně regulována dle jednotného plánu, což znamenalo konec volného usazování.



Vránová (2007, s. 90) uvádí přehled Zákonů, které se týkaly vzdělávání porodních asistentek od roku 1948 až po rok 1996 a vypadal takto: **Zákon č.95/1948 O vytvoření jednotného systému ve výchově a vzdělávání středního zdravotnického personálu.** Obrovský nárůst potřeby zdravotnického personálu v roce 1951-1952 si vyžádal přechodné zkrácení studia. Vyhláška č.40/1953 povolovala zkrácené, 10. měsíční studium, příloha č. 7. Jinak byl obor porodní asistentka zařazen do vyššího stupně sociálně zdravotního studia a studium trvalo čtyři roky.

- 1955-1956 se zavedlo čtyřleté studium s maturitou. Studium probíhalo společně s všeobecnými sestrami po dva roky, po té se rozdělilo na studentky porodní asistence a všeobecné sestry. Tato forma studia se otevírala každý rok.
- 1958-1959 se zavedlo na Středních zdravotnických školách dvouleté denní pomaturitní studium pro porodní asistentky. Souběžně s tímto existovalo v sedmdesátých letech jednoleté studium pro všeobecné, nebo dětské sestry, které pracovaly na porodnici. Vzdělání porodní asistentka bylo ukončeno maturitní zkouškou.
- 1965 byl změněn název profese z porodní asistentky na ženskou sestru a tento název se používal až do roku 1993, příloha č. 8. Forma studia byla denní, obor se studoval po dobu dvou let a byl ukončen maturitní zkouškou. Od roku 1993 se opět oboru vrátil název porodní asistentka, příloha č. 9.
- 1995/1996 byl zaveden nový studijní obor Diplomovaná porodní asistentka, který se vyučoval na vyšších zdravotních školách a studoval se po dobu tří let, příloha č. 10. Tato forma studia fungovala až do roku 2005, kdy jej na většině škol nahradilo vysokoškolské studium.

## **8 Vzdělávání porodních asistentek v 21. století v ČR**

Vzdělávání porodních asistentek v české republice je v současné době realizováno dle směrnic 80/155 ES a 89/594/EHS, strategické dokumenty I., II z let 2001 – 2008. V současné době se studium oboru porodní asistence studuje v bakalářském studijním programu na několika VŠ v celé republice, např. Brno, Olomouc, Pardubice, Zlín, Praha, Jihlava, Hradec Králové, Plzeň, České Budějovice. Jedná se o tříletý studijní program, ve formě prezenčního, nebo kombinovaného studia s celkovým počtem hodin výuky 4600 celkem, příloha č. 11.

### **Mezinárodní definice porodní asistentky**

Porodní asistentkou je osoba, která byla řádně přijata do oficiálního vzdělávacího programu pro porodní asistentky uznávaného v dané zemi. Úspěšně ukončila daný vzdělávací program pro porodní asistentky a získala tak požadovanou kvalifikaci a registraci pro výkon povolání porodní asistentky. Porodní asistentka je uznávána jako plně zodpovědný zdravotnický pracovník, který pracuje v partnerství se ženami, aby jim poskytly potřebnou odbornou pomoc, péči a radu během těhotenství, za porodu a v době po porodu. Dále je schopna vést porod na svou vlastní zodpovědnost a poskytuje péči novorozencům a kojencům. Obsahem péče jsou preventivní opatření, podpora u fyziologického porodu, rozpoznání komplikací u matky, nebo plodu, umožnění přístupu k lékařské pomoci, realizace nezbytných opatřenív naléhavých situacích. Tato definice byla revidována a přijata na zasedání rady ICM v roce 2011 a nahrazuje definici porodní asistentky přijatou v roce 1972 a doplněnou v roce 1990 a 2005 ([www.ckpa.cz](http://www.ckpa.cz)).

### **Zákony, paragrafy, vyhlášky**

Zákon 96/2004 , který byl schválen dne 4. února 2004, se zabývá podmínkami získání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a s tím činností souvisejících. Zákon ustanovuje odbornou způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky a §6 jej vymezuje takto: Odborná způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky se získává absolvováním nejméně tříletého akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru pro přípravu porodních asistentek. Dále tříletého studia v oboru diplomovaná porodní asistentka na vyšších zdravotnických školách, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 2003/2004. Nebo absolvováním střední zdravotnické školy v oboru ženská sestra nebo porodní asistentka, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno

nejpozději ve školním roce 1996/1997. Porodní asistentka, která získala odbornou způsobilost, může vykonávat své povolání bez odborného dohledu až po 3 letech výkonu povolání porodní asistentky. Do té doby musí vykonávat své povolání pouze pod odborným dohledem. Za výkon povolání porodní asistentky, se považuje poskytování zdravotní péče v porodní asistenci, to je zajištění nezbytného dohledu, poskytování péče a rady ženám během těhotenství, při porodu a šestinedělí, pokud probíhají fyziologicky, vedení fyziologického porodu a poskytování péče o novorozence. Součástí této zdravotní péče je také ošetrovatelská péče o ženu na úseku gynekologie. Dále se porodní asistentka ve spolupráci s lékařem podílí na preventivní, léčebné, diagnostické, rehabilitační, neodkladné nebo dispenzární péči.

Pokud způsobilost k výkonu porodní asistentky získal muž, je oprávněn používat označení odbornosti porodní asistent a praktické vyučování v oboru musí být prováděno v akreditovaném zařízení ([www.zakony.cz](http://www.zakony.cz)).

Fiala (2013, s. 1) se také podrobně vyjadřuje k citaci zákona 96/2004 Sb., ale navíc se věnuje ve svém příspěvku i dalšímu vzdělávání porodních asistentek. Udává, že pro absolventy bakalářského studijního programu v oboru porodní asistence je možnost pokračovat v navazujícím magisterském programu, které trvá minimálně dva roky v prezenční, nebo kombinované formě. Další možnost zvýšení kvalifikace poskytuje specializační studium pro porodní asistentky, které poskytuje Národní centrum ošetrovatelství nelékařských zdravotních oborů. Toto studium trvá obvykle dva roky a porodní asistentka je oprávněna používat označení „specialistka“, příloha č. 12. V neposlední řadě, je třeba zmínit, že porodní asistentky musí v rámci zvyšování kvalifikace absolvovat řadu certifikovaných kurzů, v rámci naplnění vlastního kreditního systému vzdělávání.

## 9 Legislativa pro obor Porodní asistence v ČR

Vránová (2007, s. 90.) uvádí, že změna společenského uspořádání a vstup ČR do EU přispěl k harmonizaci vzdělávání regulovaných profesí, jako jsou porodní asistentka, farmaceut, nebo zubní lékař. Uznání kvalifikace a volný pohyb profesních odborníků doporučila EU a zároveň jej upravila. Těchto úprav se týkají směrnice, jež byly uvedeny již v minulé kapitole 80/155 EHS, 89/594 EHS, které popisují obsah a povahu minimálního akceptovatelného vzdělávacího programu, upravuje cíle, požadovanou délku studia, předchozí vzdělání uchazeče, kompetence a nároky na uchazeče. Strategie WHO /Světová zdravotnická organizace/, podporuje a doporučuje vzdělávání a přípravu na profesi porodní asistentky na vysokých školách bakalářského typu. Mezi další dokumenty, které upravují vzdělávání porodních asistentek, patří sem **Mnichovská deklarace**, která vznikla roku 2000 a podepsalo ji 48 ministrů a zástupců regionů v EU. Touto deklarací se státy EU zavazují, že budou nadále zlepšovat a zdokonalovat vzdělávání porodních asistentek, jež je jasně stanovena na 2300 vyučovacích hodin odborné praxe a 2300 hodin teorie. Vránová dále poukazuje, že v některých zemích EU, splnění těchto požadavků vyžaduje minimálně čtyřleté vysokoškolské studium. Oprávnění k výuce Porodní asistence získá univerzitní zařízení na základě akreditačního řízení, jež každá škola musí předložit akreditační komisi a získat tak oprávnění k výuce. Česká republika v současné době poskytuje vzdělání porodním asistentkám na deseti vysokých školách, jejichž univerzity se nachází v těchto městech: Olomouc, Zlín, Brno, Praha, Pardubice, České Budějovice, Hradec Králové, Ostrava, Plzeň, Ústí nad Labem. Praxe porodních asistentek je zaměřena především na poradenskou činnost nastávajícím matkám, studentky musí předložit portfolio minimálně 40 samostatně vedených porodů, dále minimálně 100 absolvovaných prenatálních vyšetření, asistence u alespoň 2 porodů koncem pánevním, prokázat zkušenosti a chirurgické ošetření episiotomie, sledování minimálně 40 žen s rizikovou graviditou, dále minimálně 100 postnatálních vyšetření a ošetření novorozence a v neposlední řadě prokázat znalosti v péči o ženy s patologickým stavem v těhotenství a po porodu. Tyto všechny činnosti budoucí porodní asistentky dokládají Deníkem ošetřovatelské praxe v porodní asistenci, jež je vždy stvrzena jménem, vyjádřením a podpisem příslušného mentora odborné praxe.

## **Zákon č.96/2004 Sb. ze dne 4. února**

Tento zákon mimo jiné upravuje podmínky pro získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických profesí, jež souvisí s poskytováním zdravotní péče a změně souvisejících zákonů.

### **§4 Porodní asistentka se specializovanou působností**

Příslušný paragraf upravuje činnosti porodní asistentky, které spadají i do kompetencí všeobecné sestry, jako jsou např. odběry biologického materiálu, měření fyziologických funkcí, používání hodnotících škál, ošetřování stomií a ran, aplikace injekcí, edukace pacientky a další. Hlava II § 4 popisuje kompetence porodních asistentek se specializovanou způsobilostí a to především § 61 porodní asistentka pro perioperační péči, § 62 porodní asistentka pro intenzivní péči, § 63 porodní asistentka pro intenzivní péči v neonatologii, § 64 porodní asistentka pro komunitní péči ([www.ckpa.cz](http://www.ckpa.cz)).

## **Vyhláška MZ ČR č. 424/2004 Sb.**

### **§5 Porodní asistentka bez odborného dohledu a bez indikace**

Vránová (2007, s. 97) určuje jednoznačně specializovanou ošetrovatelskou péči porodních asistentek pro novorozence, těhotné, rodičí ženy a šestinedělky prostřednictvím ošetrovatelského procesu. Vyhláška dále popisuje péči o ženu a její životosprávu v těhotenství a po porodu, kojení a ošetřování novorozence, ale také hovoří o antikoncepci. Porodní asistentka, dle znění §5 vede fyziologický porod včetně nástřihu hráze a jeho ošetření, pečuje o ženu ve všech dobách porodních, v době nepřítomnosti lékaře provádí nutná opatření, v neodkladných případech je schopna vést porod koncem pánevním. Dále poskytuje rady a pomoc v sociálně-právní problematice, vykonává návštěvní činnost za účelem edukace ženy, prevence, následná péče se týká sledování stavu plodu před porodem, rozpoznání patologických stavů u matky a dle zjištěného rizika předání do lékařské péče, dále se týká stavu šestinedělky v období kojení a bezprostředně po něm.

## **§ 6 Odborná způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky**

Odborná způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky se získává absolvováním střední zdravotnické školy v oboru ženská sestra, nebo porodní asistentka, jejíž zahájení bylo nejpozději do toku 1996/1997. Po roce 1997 absolvováním minimálně tříletého akreditovaného studia oboru porodní asistentka na vyšších školách/do roku 2003/2004/, a poté na vysokých školách v bakalářském programu studia porodní asistence, jak je tomu dosud. Nezbytnou součástí § 6 je Vyhláška 423 a 424, ze dne 30. června z roku 2004, které stanovují činnost a jejich kreditní systém pro vykonávání zdravotnické profese a získání Osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu (Vránová, 2007, s. 98).

## **10 Profesionální organizace a odborná vydavatelská činnost v ČR**

Každá profesní organizace je základním stavebním kamenem vysoké odborné úrovně dané profese. V české republice jsou registrovány takové profesní organizace hned dvě.

### **Česká konfederace porodních asistentek - ČKPA**

Tato organizace sdružuje porodní asistentky v celé ČR již od roku 1997. Byla založena Věrou Vránovou v Olomouci s názvem Česká asociace porodních asistentek /ČAPA/. Za necelých osm let fungování prošla mnohými změnami a v roce 2005 byla přejmenována na Českou konfederaci porodních asistentek. Vedení organizace zajišťuje prezidium, které sídlí na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Tato organizace sdružuje více než 500 porodních asistentek a jejím cílem je prosazovat a chránit jejich zájmy. Je členem ICM - International Confederation of midwives /Mezinárodní konfederace porodních asistentek/, EMA – European Association of Midwives /Evropská asociace porodních asistentek/ a Národní koalice zdravotnických pracovníků – NKZP. Organizace má svoje zástupce na Ministerstvu zdravotnictví české republiky, kteří působí v akreditačních komisích. Další funkcí této organizace je účast na dohodovacích řízeních zdravotních pojišťoven a dalších výběrových řízeních. Organizuje pro svoje členky odborné semináře, kurzy, konference na krajské i celostátní úrovni. Podílí se na přípravě standardů ošetrovatelské péče porodních asistentek a má velmi dobře navázanou spolupráci s Českou neonatologickou společností. Neméně důležitá je její publikační činnost, vydává materiály pro výuku porodních asistentek a časopis Porodní asistentka ([www.ckpa.cz](http://www.ckpa.cz)).

### **Unie porodních asistentek - UNIPA**

Tato organizace vznikla v roce 2005 za podpory Dagmar Suché a sídlí v Praze. Současnou funkci ředitelky vykonává Kateřina Hájková Klíčová. UNIPA je profesní organizace porodních asistentek a studentek porodní asistence. Sdružuje porodní asistentky a studentky porodní asistence na základě individuálního členství. Podílí se na rozvoji oboru porodní asistence v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky a přispívá ke zkvalitnění péče. Poskytuje odbornou podporu porodním asistentkám, informační a poradenský servis těhotným ženám a jejich rodinám. Sdílí vize Mezinárodní konfederace porodních asistentek – ICM.

Cíle organizace, se odvíjí od náplně práce porodní asistentky. Mimo jiné, prosazuje uznání kompetencí v plném rozsahu a k tomu přiměřené finanční zázemí ([www.unipa.cz](http://www.unipa.cz)).

### **Česká asociace sester – ČAS**

Česká asociace sester je odborná, nezisková, nepolitická organizace s právní subjektivitou. Je to největší odborná profesní organizace sester a jiných odborných pracovníků. Je otevřena pro všechny sestry, porodní asistentky a ostatní nelékaře působící v resortu zdravotnictví, sociálního péče, školství a ve všech oblastech soukromého, nebo jiného podnikání bez ohledu na národnost, nebo náboženské vyznání s působností po celé České republice. Nejvyšším orgánem České asociace sester je Fórum delegátů, které se skládá z členů ČAS. Fórum delegátů volí devíti členné prezidium a revizní komisi. Sídlem České asociace sester je Praha. Cílem Času je podporovat aktivity zaměřené na realizaci národních a mezinárodních programů, jejichž cílem bude příprava sester, porodních asistentek a dalších nelékařských zdravotnických oborů na výkon povolání, spolupracovat na změnách systému zdravotnických služeb v ČR, spolupracovat s orgány státní správy a ostatních profesních i odborových organizací na podpoře volného pohybu pracovních sil v rámci EU i mimo ni. Dále vytváří účinné nástroje k zajištění bezpečných a kvalitně poskytovaných ošetrovatelských služeb v souladu s potřebami osob, skupin i komunit. Podporuje aktivity vedoucí ke zvyšování uznání nelékařských profesí ve společnosti a zastupuje poskytovatele ošetrovatelských služeb v domácí péči. ČAS má v Evropě kredit aktivní profesní organizace, která má zájem o pozitivní změny na poli ošetrovatelství. Důkazem toho je členství v Evropské Federaci Sesterských Asociací -EFN se sídlem v Bruselu. Publikační činnost ČASu je široká, vydává výukové materiály pro budoucí nelékařské profese, ale také Průvodce zdravotních sester, Zásady péče, Etické kodexy, zřehledňuje pochybení a sankce při poskytování ošetrovatelské péče ([www.cnna.cz](http://www.cnna.cz)).



## 11 Systém celoživotního vzdělávání porodních asistentek v ČR

Vacková (2008, s. 4) uvádí, že systém centrální registrace je v jednotlivých státech rozdílný, ale základní cíl a postup je shodný. Vede sestru, nebo porodní asistentku k tomu, aby se celoživotně vzdělávala. Registrace umožňuje srovnatelnost vzdělání a volný pohyb sester v rámci pracovního uplatnění v zemích Evropské unie. Je-li povinná, dává také přesné statistické údaje o ošetrovatelské profesi v dané zemi. Nejdelší tradici má registrace v zemích s liberálním školstvím, jako např. ve Velké Británii, USA, nebo v Kanadě. Stát nebo jeho spolkové země vydávají centrálně totiž pouze rámcové požadavky na obsah učebních osnov ošetrovatelské školy, který každá škola rozpracuje podle svých potřeb a předloží k akreditaci. Programy přípravy sester k povolání se tak liší. Aby byla sestra oprávněna vykonávat ošetrovatelské povolání např. ve všech zemích spolkového státu, podstoupí registrační zkoušku před centrální komisí. Teprve potom má právo po určitou dobu (1 registrační cyklus) pracovat jako sestra v celém státě. Během cyklu plní podmínky registrace a po jeho uplynutí ji obnoví. V některých zemích je již po mnoho let registrace sester povinná. Jinde je v současné době dobrovolná, někde se teprve připravuje. Povinná registrace umožňuje navíc získat relevantní informace o počtu, složení, vzdělání a odborném zaměření pracovníků aktivních v ošetrovatelské profesi.

Vránová (2007, s. 91) uvádí, že u nás byla zavedena registrace diplomovaných sester již ve třicátých letech, avšak celý systém po roce 1948 s příchodem socialistické éry zcela zanikl. Teprve před několika lety se k němu jako k nezbytnému požadavku znovu vrátila koncepce českého ošetrovatelství (Metodický pokyn č. 6/1998 Věstníku MZ ČR) a uvedla do praxe Systém centrální registrace. Byl vypracován návrh kreditního systému, který byl ověřen ve dvou studiích na vzorku sester, porodních asistentek a potřebně korigován. Registrace je systém permanentní kontroly celoživotního odborného růstu sester. Zdravotničtí pracovníci se v pravidelných intervalech, v průběhu svého profesního života soustavně vzdělávají a obnovují své odborné znalosti. Registrace se týká všech českých sester a porodních asistentek, které získaly odbornou způsobilost k výkonu povolání na středních nebo vyšších zdravotnických školách, které pracují v nemocniční nebo terénní praxi, nebo které vyučují ošetrovatelství v různých vzdělávacích institucích. Jsou to sestry, které jsou oprávněné k výkonu povolání v oborech zdravotní sestra, všeobecná sestra, dětská sestra, psychiatrická sestra, ženská sestra, sestra pro ARO a JIP a porodní asistentka. Pracují v

lůžkovém nebo terénním zařízení rezortu zdravotnictví nebo rezortu sociální péče nebo vyučují ošetrovatelství ve vzdělávacích institucích rezortu zdravotnictví nebo školství. Registrace se opakuje v pravidelných pětiletých cyklech.

Existují dva typy registrace, registrace vstupní a registrace řádná (cyklická). Vstupní registrace je zahájena zanesením sestry do centrálního registru, o které požádá registrační centrum do 3 měsíců po prvním nástupu do zaměstnání. K žádosti o vstupní registraci je nutné přiložit kopii vysvědčení o získané kvalifikaci a potvrzení o zaplacení registračního poplatku. Po zanesení do registru obdrží registrační kartu s registračním číslem a označením její validity (doby platnosti). Registrační číslo zůstává sestře, pokud je registrovaná opakovaně, trvale stejné. Od data vydání průkazu běží sestře první registrační cyklus, který trvá maximálně 5 let. Sestra v něm plní podmínky řádné registrace. Vzdělávací aktivity zaznamenává do Indexu odbornosti. Je oprávněna užívat titul registrovaná sestra. Jakmile sestra během tohoto období prokáže, že splnila podmínky řádné registrace, získá 40 kreditních bodů a může o tuto registraci požádat. O řádnou registraci musí sestra požádat nejpozději 3 měsíce před uplynutím platnosti vstupní registrace (maximálně 5 let). Sestra může být řádně registrována, pokud během registračního cyklu odpracovala alespoň 2500 hodin v ošetrovatelské praxi a získala minimálně 40 kreditů, příloha č. 13. Jinak se musí podrobit registrační zkoušce. Odbornou registrační zkoušku pro ty sestry, které v registračním cyklu nezískaly potřebný počet kreditů, musí podstoupit a při zkoušce prokázat, že má ve svém oboru aktualizované odborné znalosti. Obsah a metodiku zkoušky stanovuje registrační komise. Zkouška může zohlednit odborné zaměření sestry, nemůže však být nahrazena žádnou jinou zkouškou (státní, specializační atd.). Odborné registrační zkoušky probíhají 2krát ročně v registračním centru. Registrační centrum je instituce, která zajišťuje centrální registraci sester. Administrativní práci spojenou s registrací provádí administrativní pracovník, jehož úvazek stanoví podle potřeby registrační komise. Registrační centrum zřizuje ministerstvo zdravotnictví, případně Komora sester a porodních asistentek, nebo touto činností je pověřena některá stávající instituce (<http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/projekt-centralni-registrace-sester-v-cr-132322>) a dále Portál Veřejné správy (<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.cz>), uvádí podrobnou citaci celého Zákona č. 96/2004 Sb.

## **Vyhláška č.321/2008 Sb., Kreditní systém vzdělávání**

Výňatek vyhlášky, který nahrazuje Vyhlášku č. 423/2004 Sb. a stanovuje kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení, nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků. Vyhláška č. 423/2004 Sb., která stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení, nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků. Počet kreditů za specializační vzdělávání nebo certifikované kurzy, které zdravotnický pracovník nedokončil, stanovuje ministerstvo v rámci správního řízení o vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu přiměřeně, podle rozsahu absolvované části a stanovené celkové výše kreditů za certifikovaný kurz, specializační vzdělávání, nebo jeho modulu. Počet kreditů za vzdělávací akce konané v zahraničí, které odpovídají specializačnímu vzdělávání nebo certifikovanému kurzu, stanovuje ministerstvo v rámci správního řízení o vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu podle celkového počtu kreditů, který je přidělen obdobnému vzdělávání v České republice. Při kombinaci druhů účastí na jednotlivých formách celoživotního vzdělávání se kredity sčítají. Kredity náležející za účast na vzdělávacích akcích jednotlivých forem celoživotního vzdělávání, které se konaly před dnem nabytí účinnosti této vyhlášky, se započítají v počtu stanoveném vyhláškou č. 423/2004 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti této vyhlášky.

## 12 Vzdělávání porodních asistentek ve vybraných evropských zemích 21. století

Podrobná analýza Ligy lidských práv, z let 2003-2007, vznikla v rámci stejnojmenného projektu, podpořeno grantem Open Fund Society Praha. Právní stav porodních asistentek v jednotlivých zemích, zpracovaly právničky Jana Koláčková (Francie, Irsko, Nizozemí, Spojené království) a Klára Snášelová (Německo, Rakousko). Úvodu a závěru analýzy zpracování dat, se věnovala Zuzana Candigliota, právní poradkyně Ligy lidských práv.

### Francie

K výkonu svého povolání potřebují porodní asistentky ve Francii absolvovat pětileté studium, které v roce 2008 zajišťovalo 32 škol. Prvníročník je totožný jako studium medicíny Premier Cycle des Etudes Medicales /PCEM1/. Studium obsahuje teorii a povinné praxe. Je rozděleno do dvou dvouletých fází. První je zaměřena na studium fyziologie a fyziologického porodu, druhá pak na diagnostiku a předcházení patologickým jevům porodního, gynekologického a pediatrického rázu. K získání diplomu je třeba složit písemné, ústní a klinické zkoušky, také obhájit závěrečnou písemnou práci v oblasti medicíny, nebo humanitních a sociálních věd. Porodní asistentky, bez ohledu na formu výkonu tohoto povolání, jsou povinně členkami Komory porodních asistentek l'Ordre des sages-femmes, která dohlíží na dodržování etických standardů profese. Podmínkou pro zápis do Komory je dosažení příslušného vzdělání. Komora zajišťuje zavedení porodní asistentky do Répertoire Partage des Professionnels de Santé /celostátního registru zdravotnického personálu/. Všichni zdravotníci, sociální pracovníci a psychologové navíc musí mít ADELI číslo, pod kterým jsou vedeni ve zdravotním systému (<http://www.ansfl.org/medias/doc/090423-referentielSF.pdf>).

### Irsko

V Irsku v současnosti dochází k reformě vzdělávání porodních asistentek. Práce porodní asistentky není zatím považována za samostatnou profesi, ale za jeden z oborů ošetrovatelství. K výkonu povolání porodní asistentky je především třeba, aby žadatelka získala registraci. Podmínky registrace jsou upraveny v zákoně o ošetrovatelství z roku 1985 Nurses Act 1985. Registr je veden Radou pro ošetrovatelství Nursing Board, An Bord Altranais, což je správní orgán zřízený zmíněným zákonem. Registr je rozdělen do několika sekcí, žadatelky o registraci porodní asistentky, musí již být zaregistrovány jako zdravotní sestry, ošetrovatelky.

Pouze ty, které vystudovaly bakalářsky studijní obor Porodní asistence, mohou žádat o přímý zápis do registru porodních asistentek ([http://www.dohc.ie/fact\\_sheets/nursing](http://www.dohc.ie/fact_sheets/nursing)).

### **Německo**

Porodní asistentka pro výkon svého povolání musí absolvovat tříleté studium na odborné škole. Těchto škol pro výuku porodních asistentek v Německu existuje 58. Jedná se o nástavbové studium, předpokladem pro přijetí je ukončený 17. rok věku, zdravotní způsobilost a ukončené středoškolské vzdělání. Studium pro porodní asistentky se skládá jak z teoretického vyučování, tak z praktických hodin výuky. Osnovy pro vzdělání stanoví Ausbildungs und Prüfungsverordnung für Hebammen und Entbindungs pfleger /Vzdělávací a zkušební řád pro porodní asistentky/ a směrnice Evropské rady č. 2005/36/EC. Odborné školy pro výuku porodních asistentek jsou přidruženy k jednotlivým nemocnicím. Praktické vyučování zahrnuje aktivní účast na porodním sále, na gynekologickém oddělení, na novorozeneckém úseku a na dalších operačních i neoperačních odděleních, dětských klinikách. Za výkon praxe náleží porodním asistentkám odměna. Studium je zakončeno státní zkouškou, která se skládá z písemné, ústní a praktické části. V případě neúspěchu u některé z částí, může být neúspěšná část jednou opakována. Po absolvování všech součástí státní zkoušky, může uchazečka požádat o udělení povolení k výkonu samostatné praxe, což je po předepsaném vzdělání další podmínkou pro výkon povolání porodní asistentky.

Porodní asistentky jsou povinny se dále vzdělávat (<http://www.hebammenverband.de>).

### **Nizozemí**

V Nizozemí se prakticky nikdy neupustilo od domácích porodů, ačkoli během posledních deseti let došlo k poklesu jejich počtu. V letech 2005–2008 se 29 % všech porodů odehrálo doma, což je nejvyšší počet ze všech evropských zemí. Holandsko považuje svůj systém porodní péče ve vztahu k rodičce za nejlepší na světě. Porodní asistentky musí absolvovat čtyřleté studium na Vyšší škole pro porodní asistentky v Groningenu, Amsterdamu, Rotterdamu a Maastrichtu. Jde o přímou kvalifikaci, tzn., že žadatelky nepotřebují předchozí vzdělání zdravotní sestry. Celý vzdělávací systém se soustřeďuje na maximální přípravu budoucích porodních asistentek pro praxi primární péče. V porodnicích je zaměstnáno v trvalém pracovním poměru jen minimum porodních asistentek a jsou většinou ve funkci školitelek. Jejich další vzdělávání je pak zaměřeno na péči o ženu při patologických stavech a

na zdokonalení pedagogických schopností. Dosažení stanoveného vzdělání, je nejdůležitější podmínkou pro zapsání do registru zdravotnických pracovníků

<http://english.minvws.nl/en/folders/cz/2005/primary-health-care.asp>.

### **Rakousko**

Potřebné vzdělání pro výkon povolání získají budoucí porodní asistentky buď na tzv. akademii pro porodní asistentky Hebammenakademie, která je určena pro diplomované zdravotní sestry a ošetřovatele, nebo na vysoké škole v prezenčním bakalářském studiu, které trvá tři roky. V případě diplomovaných zdravotních sester se délka vzdělání zkracuje na dva roky. Studium je zaměřeno na získání teoretických znalostí a velký důraz je kladen i na praxi. Akademie pro porodní asistentky jsou zřizovány při zdravotnických zařízeních, ve kterých je zajištěna praktická výuka budoucích porodních asistentek. Osnovy pro vzdělání porodních asistentek jsou stanoveny jednak § 24 O porodních asistentkách a dále podrobně specifikovány ve vzdělávací vyhlášce FH-Hebammen-Ausbildungsverordnung, BGBl. II Nr.

1/2006 a ve věstníku Evropské unie L255/123. Studium je ukončeno státní zkouškou, v případě akademie se jedná o komisionální diplomovou zkoušku Kommissionelle Diplomaprüfung, v případě studia na vysoké škole jde o bakalářskou zkoušku. Po absolvování je porodní asistentce uděleno povolení k výkonu povolání. Podmínky pro přijetí ke studiu jsou stanoveny § 29 O porodních asistentkách, dle kterého uchazečka o přijetí musí být starší 18 let, trestněbezúhonná, s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitou, nebo úspěšně absolvovanou přijímací zkouškou pro studium medicíny (<http://www.hebammen.at/studiengaenge.php>).

### **Spojené království**

Požadavky pro výkon praxe porodní asistentky stanovuje nařízení Rady o vzdělávání a registraci z roku 2004. U porodních asistentek je vyžadováno tříleté studium a praxe v oboru porodní asistence v Radou schválených zařízeních. V případě, že žadatelka již byla zaregistrována jako zdravotní sestra, může být studium zkráceno na 18 měsíců. Studium probíhá na vysokých školách, polovina studijního programu musí být věnována klinické praxi s přímým kontaktem s rodičkami, novorozenky a jejich rodinami. Praxe může být vykonávána v nemocnici, v komunitních zařízeních, v domovech pacientek, nebo v jiných zařízeních poskytujících služby rodičkám porodními asistentkami -midwife-led units.

Žadatelka o studium porodní asistence musí doložit potvrzení o dobrém zdravotním stavu a potvrzení o bezúhonnosti - goodcharacter. V průběhu registrace je posuzována také způsobilost žadatelky k výkonu povolání (<http://www.nmcuk.>).

## ZÁVĚR

Při tvorbě diplomové práce, bylo pro mě mnoho získaných vědomostí a skutečností nových a zajímavých. Záznamy ze starých knih, archivních materiálů a ročenek byly pro mou profesi velmi přínosné a obohacující. Po maturitě jsem vystudovala dvouletý nástavbový obor, který nesl název porodní asistentka a byl ukončen maturitní zkouškou v oboru porodnictví a gynekologie. Ve srovnání s bakalářským studiem, jež jsem absolvovala v roce 2012, byla dvouletá nástavba zaměřena především na přímou praxi u lůžka a perfektní základní teoretické anatomické znalosti v oboru porodní asistence. Vztah k historickému přehledu oboru byl téměř nulový. Bakalářské studium klade větší důraz na širší teoretickou rovinu spolupracujících oborů, ale také na jejich historii. Přesto ale poznatky, získané sběrem materiálů, byly pro mě nové.

Diplomová práce může být použita jako nový výukový materiál pro budoucí porodní asistentky. Zabývá se historií porodní asistence, především v období 15. – 18. století, které znamenalo pro vývoj profese porodní asistence zlomový a zásadní přerod. V tomto období vznikla nejzajímavější díla a učebnice, které vycházely z podstaty lidské anatomie a vědeckého bádání. V pozdějším období, byla tato díla mnohokrát parafrázována, překládána a prohlubována o nové vědecké poznatky a výsledky výzkumů.

Cílem diplomové práce bylo vytvořit ucelený přehled historického vývoje vzdělávání porodních asistentek, s důrazem na 15. – 18. století, které udávalo porodní asistenci nový směr, který stavěl základy na anatomických a vědeckých podkladech, nikoli mýtech a předsudcích, jako tomu bylo v minulosti. V nelehkém údelu pokroku ve vzdělávání porodních asistentek sehrály velkou úlohu především ženy – porodní báby, které se vzdělávaly zprvu na lékařských univerzitách, později na zřizovaných školách pro porodní báby. Učily se především na modelech, tzv. fantomech a až po prokázání odborných a teoretických znalostí, mohly vykonávat svoji praxi. Z počátku pod dohledem, později samostatně. Tak je tomu i v současnosti.

Navazující kapitoly v diplomové práci, hned po historii, zpřehledňují současnost. Každá současnost se stává dřív, nebo později také historií. Okrajově v diplomové práci zmiňuji současné právní normy vzdělávání porodních asistentek, legislativu a přehled současných vzdělávacích forem porodní asistence v Evropě.



Diplomová práce obsahuje množství příloh, které dokladují historický podtext oboru porodní asistence. Současné porodnictví a studium budoucích porodních asistentek se opírá o základy anatomie, jejíž základy byly položeny v 15. -18. století. Studium v současnosti je obohaceno o spolupracující obory, jako je na příklad Embryologie, Neonatologie, Fyzioterapie, Klinická biochemie, Patofyziologie a další. Ovšem i dnes, stejně jako v historii, zůstává studium Anatomie základem medicínského vědění, jež se přednáší na fakultách zdravotnických věd již v prvním ročníku zimního semestru, jako úvod do oboru.

## Seznam použité literatury:

DOLEŽAL, Antonín, 2001. *Od babictví k porodnictví*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0277-6.

DOLEŽAL, Antonín, 2003. *Pierre de la Ravel, pařížský porodník*. Praha: Galén. Makropulos. ISBN 80-7262-239-0.

DVOŘÁKOVÁ, V. *Historie babictví a porodnictví*. Diplomová práce obhájená na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci r. 2004. 90s. Depo in: Archiv Univerzity Palackého v Olomouci

DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, 2011. *Vzdělávání porodních asistentek v historii*. Logos polytechnikos. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2(1), 30-36.

ČECH, Evžen[et al], 2006. *Porodnictví*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1303-8.

EBERT, Sabine, 2013. *Sen porodní báby: [závěrečný díl ságy z raného středověku]*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-3797-8.

GOMES, Peter, 2002. Anne Hutchinson: Brief Life of Harvard's Midwife: 1595–1643. *Harvard Magazine*.

GREGUŠOVÁ, Eva [et al], 1978. *Starostlivost o ženu*. 1. vydání. Martin: Osvěta, 430s.

KLAUS, Karel, 1961. *Porodnictví*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.

MACKŮ, František, 1991. *Porodnictví*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-428-2.

RICH, Roberta, 2016. *Porodní bába z harému*. Přeložila Veronika VOLHEJNOVÁ. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-5256-8.

RUBEŠKA, Václav, 1897. *Porodnictví pro babičky*. 2. vydání. Praha: Tisk a papír Aloise Weisnera, 162 s.

SCHOTT, Heinz, 1994. *Kronika medicíny*. Praha: Fortuna Print. ISBN 80-85873-16-8.

TINKOVÁ, Daniela, 2010. *Tělo, věda, stát: zrození porodnice v osvícenské Evropě*. Praha: Argo. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0223-9.

TRAPL, Jiří, 1951. *Učebnice praktického porodnictví pro studující medicíny a lékaře*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.

TRAPL, Jiří, 1953. *Učebnice ženského lékařství*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.

TUČKOVÁ, Kateřina, 2012. *Žitkovské bohyně*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-528-3.

VRÁNOVÁ, Věra, 2008. *Kontakt: Ošetřovatelství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci (1), 56. ISSN 1804-7122.

VRÁNOVÁ, Věra, 2007. *Historie babictví a současnost porodní asistence*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1764-6.

WONDRÁK, Eduard, 1993. *Z historie porodnictví v naší zemi*. Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci 2 (21).

ZÖLLNER, Frank. *Leonardo da Vinci: 1452-1519 : malířské a kreslířské dílo*. Přeložila Blanka PSCHEIDTOVÁ, přeložil Jindřich SCHWIPPEL. Praha: Slovart, c2005. ISBN 80-7209-667-2.

## Elektronické zdroje:

FIALA, Luděk. *Z dějin porodnictví, významné porodní báby* [online]. 2011 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/z-dejin-porodnictvi-vi-vyznamne-porodni-baby-459863>

FIALA, Luděk. *Z dějin porodnictví II.* [online]. 2011 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/z-dejin-porodnictvi-iv-459448>

VACKOVÁ, Jana. *Vzdělávání porodních asistentek dříve a dnes.* [online]. 2011 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/vzdelavani-porodnich-asistentek-drive-a-dnes-470793>

ČESKO. ZDRAVI.EURO. CZ: *Zdravotnictví a medicína.* [online]. ZDN, © 2011 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/projekt-centralni-registrace-sester-v-cr>

Citace. In: *Medvik: the medical virtual library* [online]. Praha (Česká republika): Medvik Foundation, 11. 2. 2014, last modified on 25. 1. 2017 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://kramerius.medvik.cz/search/i.jsp?pid=uuid:MED00148935-339c6a0a-41dd-4a7e-ad5c-72b079798666>

Citace. In: *Medvik: the medical virtual library* [online]. Praha (Česká republika): Medvik Foundation, 11. 2. 2014, last modified on 25. 1. 2017 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.medvik.cz/bmc/view.do?cgid=130965&ctype=iso>

Citace. In: *Medvik: the medical virtual library* [online]. Praha (Česká republika): Medvik Foundation, 11. 2. 2014, last modified on 25. 1. 2017 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.medvik.cz/link/MED00148935>

ČESKO. ČESKÁ KOMORA PORODNÍCH ASISTENTEK. ČKPA: *Česká komora porodních asistentek* [online]. ČKPA, © 2005 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: [www.ckpa.cz](http://www.ckpa.cz)

ČESKO. ČESKÁ KOMORA PORODNÍCH ASISTENTEK. ČKPA: *Česká komora porodních asistentek* [online]. ČKPA, © 2005 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.ckpa.cz/rodice/pece-porodni-asistentky/kdo-je-porodni-asistentka/13-kdo-je-porodni-asistentka.html>

ČESKO. UNIE PORODNÍCH ASISTENTEK. UNIPA: *Česká unie porodních asistentek*[online]. UNIPA, © 2007 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.unipa.cz/>

ČESKO. ČESKÁ ASOCIACE SESTER. CNNA: *Česká asosciace sester*[online]. CNNA, © 2007 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: [www.cnna.cz](http://www.cnna.cz)

ČESKO. Zákon č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 39, s. 5388-5419. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-96>

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice ve Francii*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.ansfl.org/medias/doc/090423-referentielSF.pdf>

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice v Irsku*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: [http://www.dohc.ie/fact\\_sheets/nursing](http://www.dohc.ie/fact_sheets/nursing)

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice v Německu*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.hebammenverband.de>

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice v Nizozemí*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://english.minvws.nl>

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice v Rakousku*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.hebammen.at/studiengaenge.php>

KOLÁČKOVÁ, Jana. Snášelová, K. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Péče porodních asistentek mimo porodnice v Spojeném království*. [online]. Praha: Nadace OSF, 2010. [cit. 2017-01-31].

Dostupné

z:<http://www.nmcuk.org.uk/standards-of-conduct-performance-and-ethics-for-nurses-and-midwives>

## **Seznam příloh:**

- Příloha č. 1** - Studie uložení plodu v děloze od Leonarda da Vinci
- Příloha č. 2** - Obličejová poloha plodu, uložení plodu v děloze, Siegemund Justine Dittrich
- Příloha č. 3** - Masakr Anny Hutchinsonové
- Příloha č. 4** - Slonovinový model rodičky určený k výuce porodnictví
- Příloha č. 5** - Porodnický fantom
- Příloha č. 6** - Diplom porodní báby z roku 1891
- Příloha č. 7** - Osvědčení k výkonu povolání porodní asistentky z roku 1964
- Příloha č. 8** - Specializace pro obor ženská sestra z roku 1964
- Příloha č. 9** - Vysvědčení o studiu porodní asistentka z roku 1995
- Příloha č. 10** - Vysvědčení o absolutoriu studia diplomovaná porodní asistentka
- Příloha č. 11** - Vysokoškolský diplom bakalářského programu porodní asistence
- Příloha č. 12** - Specializace v oboru Ošetrovatelská péče v patologických stavech
- Příloha č. 13** - Registrace pro výkon povolání porodní asistentky bez odborného dohledu

## Příloha č. 1

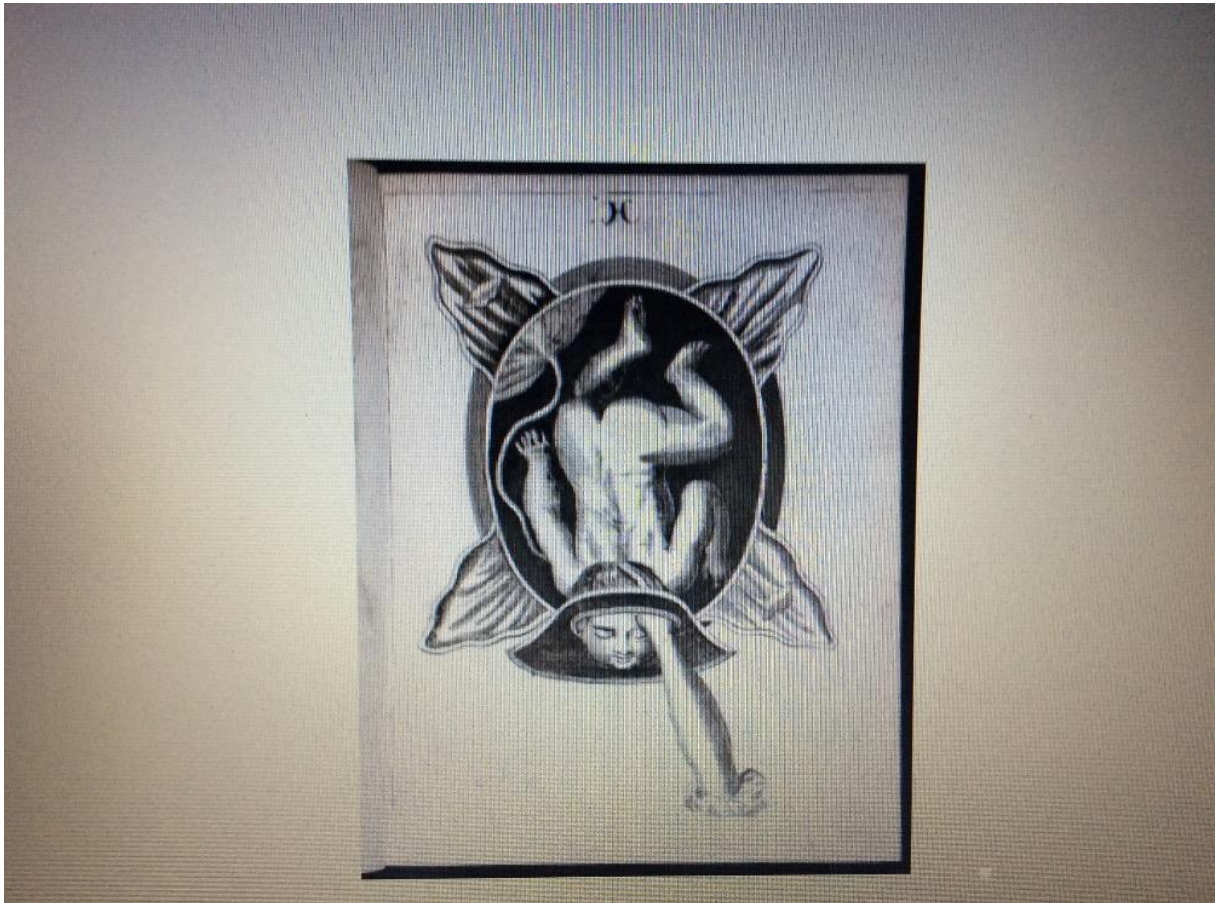
Studie uložení plodu v děloze od Leonarda da Vinciho, foto autorka z knihy Leonardo da Vinci





## Příloha č. 2

Obličejová poloha plodu, uložení plodu v děloze



Autor: Siegemund Justine Dittrich, 1636-1705, fotografie z <http://www.medvik.cz/link/MED00148935>

### Příloha č. 3

#### Masakr Anny Hutchinsonové



Autor: William LudwellSheppard, foto GOMES

#### Příloha č. 4

Slonovinový model rodičky určený k výuce porodnictví v Německu na přelomu 17. a 18. století



**Autor:** ZDN, model je vystavený v muzeu v Berlínském historickém muzeu, <http://zdravi.euro.cz>

## Příloha č. 5

Nahoře - porodnický fantom z 18. - 19. století (Gynekologicko-porodnicka klinika 1. LF UK a VFN, dar prof. MUDr. Bedřicha Srba, DrSc.) foto autorka. Dole - porodnické fantomy 21. Století, foto autorka VOŠ Pottingeum, Olomouc



**Příloha č. 6**

Diplom porodní báby z roku 1891, foto autorka Děkanát LF UPOL



**Příloha č. 7**

Osvědčení k výkonu povolání porodní asistentky z roku 1964, foto autorka

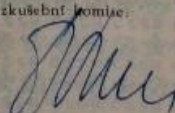
ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA  
MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ  
**Ústav** STŘEDISKO PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ STŘEDNÍCH ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ V BRNĚ

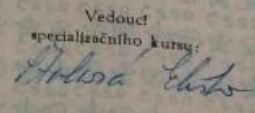
č. 1288


# OSVĚDČENÍ

S. KRYSTOVÁ Jiřina  
narozen(a) 4. III. 1943 v Hrabetov  
absolvoval(a) v době od 31. ledna 1964 do 11. prosince 1964  
10 měsíční specializační kurs v oboru  
pro porodní asistentku  
pořádaný v OUHZ Šumperk  
podle vyhlášky č. 40/1953 Ú. l. ze dne 17. ledna 1953.  
Jmenovaný(á) prokázal(a) při kvalifikační teoretické a praktické zkoušce své odborné znalosti  
s výsledkem prospěla  
a je oprávněn(a) k výkonu povolání porodní asistentka  
v Šumperku 11. prosince 1964

**Ústav** Za  
STŘEDISKO PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ STŘEDNÍCH ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Předseda  
zkusební komise:  


Vedoucí  
specializačního kursu:  




SEVT - 23 597 2 (597/62)

**Příloha č. 8**

Specializace pro obor ženská sestra z roku 1964, foto autorka

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA  
Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků  
v Brně

Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně  
vydává z pověření ministerstva zdravotnictví toto

**POTVRZENÍ** č. 287

Jiřina Křstková  
jméno a příjmení

[redacted]  
datum a místo narození

**zdravotní sestra**  
obor

má podle vyhlášky č. 44/1966 Sb. o zdravotnických pracovnících a jiných odborných pracovnících ve zdravotnictví též způsobilost k výkonu povolání v oboru ženská sestra  
kterou získal(a) dne 11.12.1964  
absolvováním kursu a vykonáním zkoušky  
podle vyhlášky č. 40/1953 Ú.1. ze dne 17.1.1953


v Brně dne 9.10.1968

Za Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně

Vedoucí katedry: *[signature]* Ředitel: *[signature]*

SEVT - 96 050 1 IV/68

TSNP-6 1019-68







**Příloha č. 10**

Vysvědčení o absolutoriu studia porodní asistence z roku 2002, foto autorka

ČESKÁ REPUBLIKA

Název školy: **Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola  
Emanuela Pöttinga, 771 00 Olomouc, Pöttingova 2**

Škola: **Vyšší zdravotnická škola**

Studijní obor (kód a název): **53-41-N/003 (53-53-7)**

**DIPLOMOVANÁ PORODNÍ ASISTENTKA**

---

Třída: **3. DPA** Školní rok: **2001/2002**

Číslo protokolu o absolutoriu: **17** IZO: **110 030 842**

Série a číslo diplomu: **SE 023220** RE \* **016389**

**VYSVĚDČENÍ O ABSOLUTORIU**  
(bez diplomu neplatné)

Jméno a příjmení: **Veronika Vránová**

Datum narození: **27. října 1980** Rodné číslo: **8010000000**

Místo narození: **Šumperk** Šumperk


Státní občanství: **Česká republika**

**Absolutorium vykonal(a)**

z teoretické zkoušky z odborných předmětů	s prospěchem	velmi dobře
z cizího jazyka <b>německého</b>	s prospěchem	dobře
z absolventské práce a její obhajoby	s prospěchem	výborně

**Celkové hodnocení:** ..... - prospěla -

v **Olomouci** dne **20. června 2002**



*Mgr. Zdeňka Mikšová*  
ředitel(ka) vyšší odborné školy  
jméno, příjmení a podpis

*Mgr. Anna Záborská*  
předseda(kyně) zkúšební komise  
jméno, příjmení a podpis

*PhDr. Ludmila Hejtmánková*  
třídní učitel(ka)  
jméno, příjmení a podpis

SEVT - 49 409 5 B.N.B. 1299 2000

## Příloha č. 11

Vysokoškolský diplom bakalářského programu porodní asistence, foto autorka



## Příloha č. 12

Specializace v oboru Ošetrovatelská péče v patologických stavech gynekologie a porodnictví z roku 2004, foto autorka

ČESKÁ REPUBLIKA

**NÁRODNÍ CENTRUM OŠETŘOVATELSTVÍ A NELEKAŘSKÝCH ZDRAVOTNICKÝCH OBORŮ V BRNĚ**

Pomaturitní specializační studium v oboru ..... porodní asistentka  
..... v úseku práce ošetrovatelská péče  
..... Studium při zaměstnání v patologických stavech  
..... Číslo vysvědčení: 876 / 2004 gynekologie a porodnictví

## VYSVĚDČENÍ

Jméno a příjmení: ..... Anna Holínková  
Datum narození: ..... Rodné číslo: .....  
Místo narození: ..... Zábřeh  
Státní občanství: ..... Česká republika  
Absolvent(ka) školy: Střední zdravotnická škola Olomouc  
v době od 1. 2. 2003 do 3. 2. 2004 se účastnil(a) pomaturitního specializačního studia podle § 33 vyhlášky č. 77 / 1981 Sb., o zdravotnických pracovnících a jiných odborných pracovnících ve zdravotnictví a byl(a) hodnocen(a):

Předměty:	Prospěch:
Ošetrovatelství	výborný
Psychologie vybraných zdravotnických činností	výborný
Speciální ošetrovatelská péče v gynekologii a porodnictví	výborný
Organizace a řízení práce na ošetrovací jednotce	výborný

Průměrný prospěch: ..... 1,0

SEVT - 92 695 3 B.N.B. 897 2003

**Příloha č. 13**

Registrace pro výkon povolání porodní asistentky bez odborného dohledu, foto autorka

**MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ  
ČESKÉ REPUBLIKY**

na základě předložených dokumentů rozhodlo o vydání

**OSVĚDČENÍ**  
*k výkonu zdravotnického povolání  
bez odborného dohledu*

v oboru **porodní asistentka**

paní **Veronika Pluskalová**

narozena - datum a místo **24. 1. 1980 Šumperk**

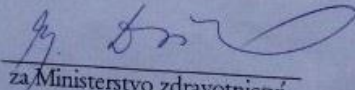
s platností do 10. 3. 2011      registrační číslo 006-0099-8068

podle § 67 a dále podle § 93 zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních) a podle § 46 a následujících zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů

k označení své odbornosti může připojit též označení „Registovaný(á)”

29. 3. 2006  
datum



  
za Ministerstvo zdravotnictví

